A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható

LÉVAY JÓZSEF
ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI
A KÖLTŐ ARCZKÉPÉVEL
KÉT KÖTET.
Ára fűzve 3 frt 60. Díszkötésben 5 frt.

NÉVNAPI AJÁNDÉK!
A FRANKLIN-TARSULAT kiadásában megjelent s minden könyvkereskedésben kapható
MAGYAR
SZENT ERZSÉBET ÉLETE.
IRTA
Dr TOLDY LÁSZLÓ.
(Tiz képpel.) (Tiz képpel.)
Népkiadás ára fűzve 80 krajczár, kemény kötésben 1 forint
Nagy kiadás velin-papiron, diszkötésben, aranymetszéssel 5 forint.

Budapest — *Budapest, IV. hatvani utcza 10. szám alatt.* *Ekszer és díszműáru különlegességek raktára.* — Bécs
Budapest, kerepesi bazár. Nörinbergi és játékáruk raktára.
Budapest, kerepesi-ut 6. szám. Uti czikkek. böröndök és bőráru különlegességek.

Megjelent!!
Ajándék és díszműtárgyakról szóló
képes árjegyzékünk,
mely az érdeklődőknek kivánatra díjmentesen megküldetik.
Kiváló tisztelettel
Késmárky és Illés.

Lemberg — *Budapest, hatvani utcza 9. sz., vasház, I. em.* Díszműáruk, japáni, chinai, indiai és török díszmű különlegességek és szalondíszek raktára. — Carlsbad

Kegyes figyelembe vétel végett ajánlja
LATZKOVITS A.
cs. és kir. szabadalm. fehérneműgyáros, József főherczeg ő cs. és kir. Fenségének udv. szállitója
Budapest, IV., váczi-utcza 22. sz. a.
KÜLONLEGESSÉGEIT
FEHÉRNEMŰ
és
FÉRFI-DIVATCZIKEKKBEN
u. m.: fehér és színes ***ingek*** *elismert jó szabással,* ***lábravalók*** *legjobb kiállitásban, franczia és angol* ***nyakkendők, keztyük, zsebkendők, gallérok, kézelők, harisnyák, uti sapkák*** *és* ***takarók, eső-ernyők, kézelő-gombok*** *stb. valamint dúsan felszerelt raktárát* ***Dr. Jaeger G. tanár-féle normal mindenféle finom szövött árukban,*** *eredeti gyári árakon. — Továbbá:*
VI. ker., Andrássy-út 3. szám,
illatszer- és pipereszappan-üzletében
az első bel- és külföldi czégek legfinomabb gyártmányainak nagy raktára, u. m.: angol és franczia ***illatszerek, kézi szappanok, fogporok, paszták, szájvizek, rizsporok, poudre-ek, üditő szobaillatok,*** *valamint* ***illatos párnák, kendő-, keztyü-,*** *és* ***papirtartók, hajtűk, fésűk, fog-, haj-, köröm- és ruhakefék,*** *czélszerüen berendezett teljes* ***toilette-készletek*** *stb. jutányos árakon.*

PARIS

GRANDS MAGASINS DU
Printemps
NOUVEAUTÉS
Ingyen és Bérmentve
küldjük a legujabb divatot tartalmazó nagy illusztrált Catalogust a **téli évadra.**
Megkeresések czimzendők:
JULES JALUZOT & Cie
PARIS
Ugyancsak bérmentve küldetnek a *Printemps* oriási raktárán levö szövetek mintái, árat és fajt lehetöleg meghatározni kérünk.
Expeditio a világ minden részébe.
Portó-és vámmentes küldemények feltételei, a Catalogusban.
Levelezés minden nyelven.

Szabad. erőművi
pamlag-ágyak.
A legjobb és legszilárdabb szerkezetűeknek elismerve, értékes kiállításban.

Szabadék. nyujtható karszékek, melyek minden helyzetbe állithatók; továbbá
egyetemes és járószékek,
fali ágyak stb. legjobbnak elismert szerkezettel, csakis
Bayer Károlynál
Budapest,
granátos-utcza 1. sz.
Dreher-palota.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:
A vadászat mestere.
Önképző gyakorlati utmutatás a vadászat kedvelői számára, vagyis rövid foglalatja mindazon elméleti szabályoknak, melyek megtanulása s megtartása mellett a vadászatot bárki a siker gyönyörével gyakorolhatja.
Saját és egy ötven éves vadász tapasztalataiból, s jeles kutfők nyomán irta
CSERSZILVÁSI AKOS.
Harmadik, átdolgozott és bővitett kiadás.
Ára kötve 1 frt.

Óvatik a t. cz. közönség a csalódástól.

Az engedélyezett főraktárt
a dr. Jaeger G. tanár személyes jótállása mellett készitett összes
eredeti normál-czikkeknek
Benger W. fiai egyedül engedélyezett gyárából kizárólagosan birja
JAEGER TANÁR TÁRSULATA,
TULAJDONOS: JORDÁN KÁROLY.
Budapest, IV., Váczi-utcza 30. szám alatt.
Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve.

HIRDETMÉNY.
Ő CSÁSZÁRI ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉGÉNEK
1890. április 12-én kelt legfelső elhatározása folytán ezennel megindittatik a
XV. MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMSORSJÁTÉK,
melynek tiszta jövedelme
a «Fehér kereszt» egyesület, a budapesti szünidei gyermektelep egyesület, a «Mária-Dorottya» egyesület, a nagybányai jótékony nőegylet, a székelyföldi iparmuzeum, az országos községi és körjegyzők árvaháza, a borsodmegyei nőegylet miskolczi árvaháza, a vagyontalan hivatalnokok özvegyei és árvái részére alakitandó alap, a magyar hirlapirók nyugdijintézete és végre a zágrábi országos siketnéma intézet javára fog fordittatni. E sorsjáték összes, 6767-ben megállapitott nyereményei az alább következő játékterv szerint
160,000 forintra rugnak, és pedig:

1 főnyeremény — — 60,000 frttal	4%-os adómentes magyarországi földtehermentesitési kötvényben.	200 nyer. egyenk. 50 frttal 10,000 frt	készpénzben
1 nyeremény — 10,000 »		6500 sor.-ny. » 10 » 65,000 »	
5 nyer. egyenk. 1000 frttal, 5000 frt			
10 » » 500 » 5000 »			
50 » » 100 » 5000 »			

A huzás visszavonhatatlanul 1890. évi deczember hó 16-án történik.
Egy sorsjegy ára 2 frttal van megállapitva.
Sorsjegyek kaphatók: a lottóigazgatóságnál Budapesten, (Pest, fővámház, félemelet) hova a megrendelt sorsjegyek ára posta-utalvány mellett előre beküldendő; valamennyi lotto-, só és adóhivatalnál; a legtöbb postahivatalnál, a bécsi «Mercur»-nál és minden városban és nevezetesebb helységben felállitott egyéb sorsjegyáruló közegnél.
Budapest, 1890. október 1-én. **Magyar kir. lotto-igazgatóság.**

Nincs többé köhögés!
Mell- és tüdőbaj ellen.

Dr. med. Fáykiss
Szepesi kárpáti növénykivonat
1 üveg ára használati utasitással **75 kr.**
Czukorka 1 dobozzal 35 kr. tea 1 csomaggal 50 kr, kis 25 kr.
Tizenöt év óta legjobb eredménynyel használják köhögés, rekedtség, katarrhus, hökhurut, náthaláz (influenza), szükmellüség, tüdőgyuladás stb. ellen. Eredetiben kapható csakis egyedül **Fáykiss József „nagy Kristóf"-hoz** czimzett gyógyszertárában. Továbbá **Török József** gyógyszertárában, Király-utcza. — Postai megrendelések azonnal eszközöltetnek.

47 SZÁM. 1890. BUDAPEST. NOVEMBER 23. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre — 6 » | Csupán VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt, félévre — 4 » | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt, félévre — 3 » | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó

Dr KOCH ÉS A TÜDŐVÉSZ GYÓGYITÁSA

Nagyszabású kutatások a tudományok világában, a művészetek minden nemeiben elért mélyreható és széles körű eredmények, a tekhnikai eszközök csodálatos tökéletesítése és az emberiség jóllétét előmozdító nagy gyakorlati fontosságú új eszközök feltalálása korunkat az emberi nem történetében maradandó emléküvé fogja tenni.

Feszült érdeklődéssel követünk minden mozdulatot, mely előbbre visz a tökéletesedés felé, igaz lelkesedéssel fogadunk minden újítást, mely érdekeinket előmozdítja, legnagyobb elismeréssel azonban azon vívmányoknak adózunk, melyek nemünket legközvetlenebbül, létében és fönmaradásában érdeklik.

Ilyen vívmány az, mely most a föld két féltekéjének összes népeit lázas forrongásban tartja, mely ép úgy eltölti az orvosok elméjét, mint a hogy feszültségben tartja a többi emberek idegeit s új reményt ébreszt a nagyszámú csüggedők keblében, kik eddig gümőkóros bajuk gyógyíthatatlan tudatában a kétségbeeséshez voltak közel. Ez a vívmány *Koch Róbert* nevéhez tapad; az ő szellemét, önzetlen tudományszomját s a szenvedő emberiség iránti szeretetét dicsőíti és őt minden időre a világ legnagyobb férfiai és az emberiség legnagyobb jóltevői sorába helyezi.

Koch nem véletlenül akadt fölfedezésére; fáradalmas, lelkiismeretes búvárkodás, czéltudatos, tervszerű kutatások, kisérletek és fáradhatatlan tanulás után sikerült csak czélt érnie. Nem tette meg a második lépést az első előtt, nem gondolt gyógyításra akkor, mikor a betegség igaz okát még nem ismerte. Ezt akarta előbb kideríteni; mert, mint az eredmények mutatják, jogosan remélte, hogy a gümőkóros betegségek (tüdővész, gümős izületi bajok, bőrfarkas, stb.) előidéző okát egyszer fölismerve, sikerülni fog oly eszközt találni, mely az ok megsemmisítésével az okozatot is megszünteti. Alig egy évtizede, hogy a tüdővészt okozó baczillust fölfedezte, és ime, ma már megtalálta a vészes kórt megsemmisítő orvosságot is. Valósággá tette azt, a mi eddig csak ábrándkép vala; ajándék gyanánt nyujtja az emberiségnek, a mi után az orvosi rend minden korszakbeli kitünőségei széleskörű tudománynyal, lankadatlan buvárkodással hiába törekedtek.

Az utóbbi évtizedekben már sok kiváló szakférfiú iparkodott kideríteni a gümőkór létrejöttének okait. Sokan azon hiedelemben voltak, hogy a szervezet maga készíti a gümőkóros mérget, különösen olyan egyéneknél, kiknek szervezete csekélyebb ellentálló képességgel bir. *Laenec* a gümőket a szervezetben paraziták módjára fejlődő tömegeknek tartotta. *Virchow* azon véleményben volt, hogy a gümők apró sejtek képződése és felhalmozódása folytán jönnek létre. Hogy a gümőkór átoltható, azt *Laenec* önmagán is tapasztalta, midőn gümős egyén holttetemének bonczolása közben ujját megsértette, mire ujjának ezen helyén sajtos gumó lépett fel. *Cohnheim, Klebs* és *Villemin* azon nézetben voltak, hogy ezen pusztító betegség előidéző mérge nem más, mint a paraziták csoportjába tartozó hasadó gomba.

A berlini élettani társulatnak 1882. évi márczius hó 24-én tartott ülésén *Koch* számot adott nagyszámu, ritka pontossággal és szorgalommal végrehajtott kisérleteinek eredményéről, melyeknek a gümőkórt előidéző bakterium felfedezését köszönhette a tudományos világ. Ezen bakteriumok, mint ábráinkon látható, pálczika-alakuak, igen vékonyak s alig oly hosszúak, mint egy vörös vértestecsnek a negyede, fele, s mindenütt, a hol gümők vannak, sűrű csoportokban találhatók.

Daczára annak, hogy sokan foglalkoztak a gümős anyagok górcsövi vizsgálatával, egyéb bak-

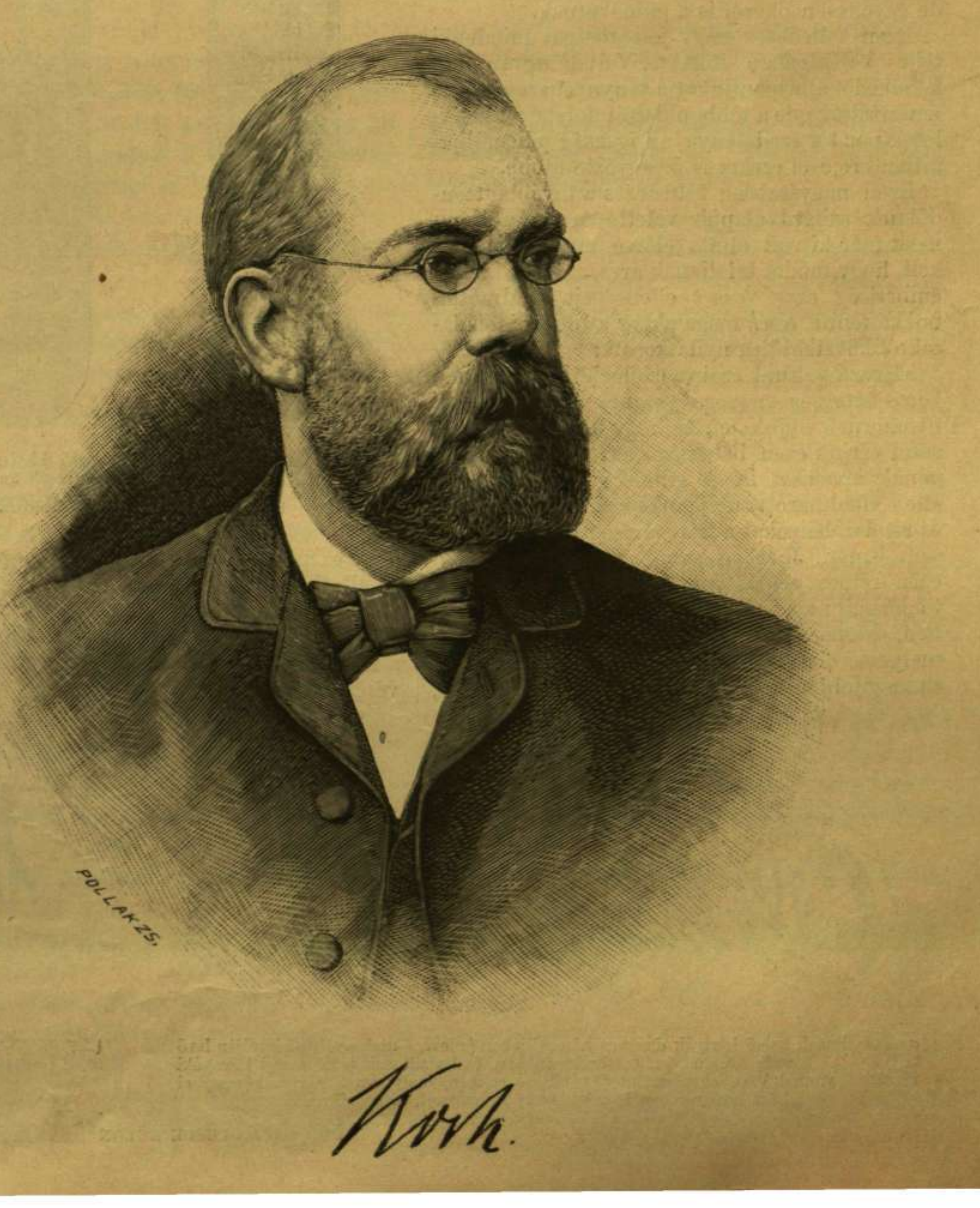

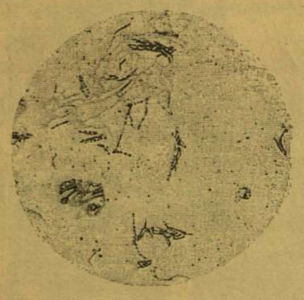

Tüdővész baczillusai köpetben, ezerszeresen nagyítva.

Ugyanazon baczillusok tizennégynapos korukban, százszorosan nagyítva.

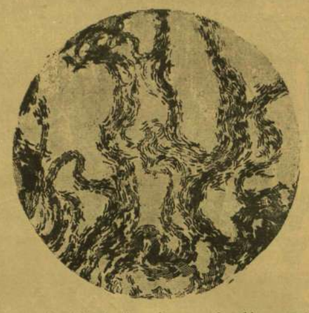

Ugyanazon baczillusok tizennégynapos korukban, ezerszeresen nagyítva.

Dr KOCH LABORATORIUMÁBÓL, általa közzé tett fényképek után.

teriumokat találtak ugyan, de ezeket a baczillusokat senki sem látta Kochig. Ennek oka valószínűleg a Koch által a vizsgálatoknál használt festési módok nem ismerésében rejlik, mely módoknak alkalmazásával elérhető, hogy ott, hol baczillusok vannak, ezek a környezettől eltérő színben tünjenek elő.

Hogy gümőkóros anyag által megtámadott szervekben baczillusok mindenkor nagyobb vagy kisebb mennyiségben is előfordulnak, azt Koch számos vizsgálatai minden kétséget kizáró módon bebizonyitották. De hogy nem egyéb okok, hanem épen apró lények valóban az okozói is a gümös megbetegedésnek, az még a baczillus kimutatásával bizonyossá téve nem volt. Erre vonatkozólag nagy számú kisérletre volt szükség. *Koch* ezen bakterium-fajból «tiszta kulturák»-at készitett, vagyis ezen parazitákat a szervezetből kivéve, mesterségesen tenyésztette tovább, mindaddig, míg az esetleg hozzájuk tapadó állati kóranyagtól teljesen megtisztultak. Az ilyen bacillusokat azután állatokba oltotta be, mire épügy előállott bennök a gümőkór, mintha gümös anyagot ültetett volna beléjök.

Ilyen irányban folytatott nagyszámú kisérlet után, melyeket Koch a legnagyobb körültekintéssel és szakértelemmel, az előfordulható hibáknak lehető kizárásával végzett, határozottan kijelenthette, hogy a baczillusok nemcsak kiséröi, de egyenesen okozói is a gümőkórnak.

Ezen föltedezés nagy jelentőségét mindenki teljes valóságában átérezte. Voltak ugyan, kik kételkedő álláspontjukat a ténynyel szemben is fentartották; de a több oldalról folytatott kisérletek pozitiv eredménye az igazság ellenállhatatlan erejével ezeket is meggyőzte utóbb.

Ezen nagyszabású föltedezés a további teendőknek szilárd alapját vetette meg. Az irány most már ki volt általa jelölve, melyen haladni kell, hogy módot találjanak arra, miként kell az emberiség ezen vészes ellenségeit ártalmatlanokká tenni. *Koch* maga akkor a további feladatokról következőleg nyilatkozott:

«Hozzá voltunk szokva eddigelé, hogy a gümőkóros betegséget a szegénységnek és a társadalmi nyomornak rójjuk fel, és hogy utóbbiak javulásától várjuk ezen betegség szerfeletti gyakoriságának apadását is. A gümőkór elharapódzása ellen alkalmazott tulajdonképeni intézkedéseket és rendszabályokat a közegészségügy mai napig sem ismeri. Jövőben azonban az emberi nem ezen rémes csapásával folytatott küzdelemben többé már nem ismeretlen faktorral állunk szemben, hanem szemmel látható bakteriummal, melynek életföltételeit nagyrészt már ismerjük és még jobban is ki fogjuk puhatolni. Az a tény,

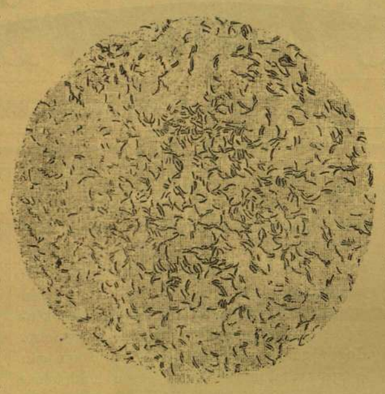

A gümőkór baczillusainak tiszta tenyészete nagyitó alatt nézve.

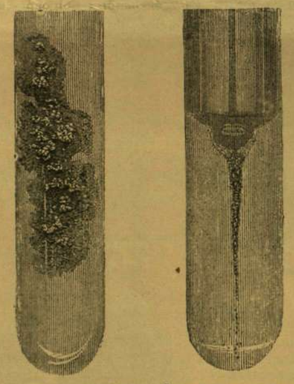

Üvegcső gümőbaczillusok tenyésztésére.

Üvegcső kholera (komma) baczillusok tenyésztésére.

Dr KOCH LABORATORIUMÁBÓL.

hogy ezen parazita létezésének föltételeit csak az állati testben találja meg és rendes viszonyok közt nem élhetnek, mint a lépfene-baczillusok azon kivül is, különösen kedvező kilátást nyújt a tuberkulózis terjedése ellen irányitandó törekvések sikerére.»

Koch ezen sokat igérő fölfedezése után egy ideig nem foglalkozhatott a gümőkór körül fölmerült föladatok megoldásával. Az 1883. évben Egyiptomban kiütött kholera alkalmával Németország is küldött kiváló szakférfiakat ezen betegség tanulmányozására. Ezek közt volt *Koch* is, ki a járvány színhelyén szerzett tapasztalataival Indiába ment, a kholerát ősi hazájában tanulmányozandó. Itteni működésének eredménye a kholera baczillusának, a komma-baczillusnak, fölfedezése lett. Visszatérve Berlinbe, a birodalmi egészségügyi hivatalnak lett állandó lakosa, s ez intézetnek főnöke is. Megélénkült laboratoriuma, melyben ezentúl szakadatlan munkássága folytatódott. Évek multak el, *Koch* a gümőkórról további közléseket nem tett. Kivüle voltak többen is, kik egyik-másik orvosszerrel tettek kisérletet, de ezeknek eredménye a hozzájuk füzött várakozásokat nem elégitették ki. Vannak ugyan szerek, melyek a baczillust a szervezeten kivül elpusztitani képesek; de azok nagyobb részt mérgek lévén, a szervezetbe nem vezethetők be. Közülök azok, melyek a szervezetet legkevésbbé érintik, mint a mentha-olaj, kámfor, kreozot, naftalin, siker nélkül lettek megpróbálva.

A folyó év nyarán Berlinben tartott nemzetközi orvosi kongresszus alkalmával *Koch* neve is az előadók sorában volt olvasható. Előadását feszült várakozás közt meg is tartotta és a világ *Koch* tudományos egyénisége által is teljesen indokolt alapos reménynyel lett gazdagabb. Előadta a nála megszokott szerény modorban, hogy a gümőkór tökéletes ismeretére irányuló vizsgálódásait folytatva, sikerült oly orvosszert előállitania, mely eddig szerzett kisérleti tapasztalatai szerint a gümőkór gyógyitására teljesen alkalmas.

Azóta ismét eltelt néhány hónap, mire a mult héten a nagynevű férfiú a «Deutsche medicinische Wochenschrift»-ben közlé kitartó buvárlatának eredményét.

Czikkében elmondja, hogy sikerült oly szert föltalálnia, mely kisérleti állatoknak gümös beoltások iránti fogékonyságát megszüntetni, — és már megbetegedett állatoknál a gümös megbetegedést megakasztani, — azt továbbfejlődésében meggátolni képes. Később embereken is próbára tette az orvosszert és elért sikereivel meg lehetett elégedve. Az orvosság lényegéről még nem nyilatkozott, mert munkája még befejezésre vár.

A börfarkas, gümőkóros nyirkmirigy-, csont és izületi bajok, a *tüdővész*, az emberiség ezen réme, főleg kezdő szakában, gyógyitható lesz!

Midőn e sorokat irjuk, ezrével tódulnak betegek és orvosok Berlinbe, előbbiek gyógyulást keresni, utóbbiak, hogy magától Kochtól hallják az igét, tőle tanulják meg sokat igérő gyógyszerének mibenlétét, alkalmazásának módját. Ott a mester közvetlen közelében, talán tőle magától látva és hallva az általa előadottakat, azt reméljük, hogy alaposabban fogunk megismerkedhetni a gümőkór új gyógyitásmódjának minden mozzanatával. *M. K. tr.*

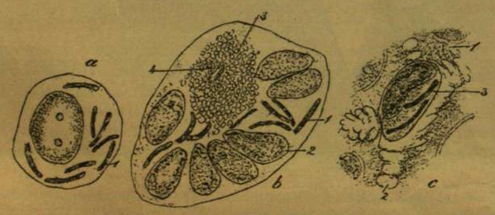

a) Baczillusok belső hártyák duzzadt hámsejtjében (a levegő-utak nyálka-hártyáján levő sejt); — *b)* baczillusok gümőszövet óriássejtjében, (a baczillusok főleg a sejt környéki részében vannak.) — *c)* baczillusok vándorló sejtben, mely a nyákhártya hámsejtjei közt levő részben foglal helyet; 1. hámsejt, 3. baczillus.

1—7. Különböző alaku baczillusok váladékokról; — 8—9. baczillusok óriássejtekből; — 10. baczillustelep; — 11. üreges baczillusok; — 13. csirázó baczillusok köpetből több hónap mulva; — *e)* tenyésztett baczillusok.

GÜMŐ-BACZILLUSOK KÜLÖNBÖZŐ SEJTEKBEN.

VÁLASZ.

Rudnyánszky Gyulának.

Olvasom, olvasom méla soraidat,
S nagyot dobban szivem a jövendő miatt,
Ha ugyan az álmok ködét járó, dőre
Poéta embernek van nálunk jövője?

Azt üzened hozzám, csengő, édes rímen,
Hogy neked is volt már egy könyved «Nyár» czímen,
Ugyanazon czímen, ugyanazon néven,
Melylyel az enyém most a világba mégyen.

De nem kerűlheté el ám közös sorsát:
Könyves boltok csöndes polczaira hordták,
Hol az évek fakó pókhálója alatt
Nyájas olvasóktól érintetlen maradt.

Minthogy a magyarnak, mióta csak meglett,
Kerek e világon két dolog legszentebb,
Miket egy újjal sem bánt soha egy könnyen:
A király személye s a poéta könyve.

S ím, bátorságom én azért mégse vesztem:
Ez új könyvemet is világnak eresztem;
El nem térít attól, a mit vettem czélba,
Sem a végzetes czím, sem az intő példa.

Hiszen a gazdát, ha a múlt esztendőben
Nem is jutalmazta a nyár illendően:
Hát ez okon már azt kivánjuk az égtől,
Hogy jövőre a nyár kiessék az évből?

Vagy ha egy apának volt egy Pepi lánya,
A ki kérők hiján maradott pártába':
Hát azért más apa többé ne is merjen
Arra gondolni, hogy «Pepi»-t kereszteljen?

Lám, csűröm, csavarom szavad és serényen
Igyekszem dajkálni lankadó reményem;
Egyebe ha úgy sincs verselő embernek:
Minek törné szót, mint játékát a gyermek?

Lehet, hogy csalódom s keserűn megbánom:
Ott avúl el könyvem szépen a vásáron,
S az utókor előtt, elismerés helyett,
Végre még rossz hírbe keveri nevemet.

Szemfüles kutatók, múlt-bolygató elmék
Rám fordítják majd a közönség figyelmét,
Igy szólva, midőn már sírom rég bezárult:
«Bolond volt: nem vették, s mégis egyre — árult.»

Jakab Ödön.

A BOLDOGSÁG.

Nincs e földön, nem is volt itt,
Izzadj érte bár mindholtig,
El nem éred.
Szenvedés itt csak a béred,
Oh halandó!

Mint felhőből fény ha villan,
Rózsaillat, mely elillan,
S tünde álom:
Hajh, ilyen csak e világon
A boldogság.

Rám is fénylett — semmivé lett!
Én is szittam — szerteszéledt!
Eltünt álma!
Mi maradt meg? Könnyem árja
És az emlék.

Gazdag a szív szép emlékkel —
Mit perelnék én az éggel
Gyarló, gyönge?!
Köny és emlék pályám gyöngye!
Boldogságom.

Sántha Károly

A HÁLAADÁS ÜNNEPÉN.

Amerikai történet.

Egy clevelandi szerkesztő elbeszélése nyomán

irta **Miskolczi Henrik.**

Nem sikkasztottam, még váltót sem hamisitottam, a pénzvágy sem sarkalt s 1880-ban mégis kivándoroltam ama tengerentúli országba, melyet Eldorádónak neveznek a kalandvadászok és sikkasztók. A legszebb nyári hónapban léptem a sokak által magasztalt földre, bár megtörve testben a küzdelemmel teljes, viharos, tizenöt napi tengeri út által, de eltelve édes reménynyel és nagy munkakedvvel. Mint annyi más ezer üres zsebű proletár, arany füsttel vontam be a sivár valót és csillogó szinben láttam a jövőt. Új és jobb élet vágya lelkesitett.

Miért tagadjam? hiszen a szegénység nem szégyen, az idegen világrészbe lépve, bizony csekély számú osztrák értékű forint rejtőzött zsebemben. Oly kicsiny volt egész vagyonom, hogy egy tisztességes temetés sem került volna ki belőle. A mi volt is, lassankint elmászott. Apródonkint vittem be a pénzváltó üzletekbe, hogy felséges királyunk képét a Washington arczmásáért becseréljem.

A hatalmas greenbackek korántsem voltak tartósabbak, mint a mi kékhátú banknótáink és a helyett, hogy nálam megszaporodtak volna, napról-napra összébb zsugorodtak. Pedig nagyon gyöngéden bántam velök. Majdnem dédelgettem őket.

Egy szép napon arra a szomorú valóra ébredtem, hogy erszényem tátong az üresség től és ez nem kis aggodalommal töltött el. Azt hiszem, az a legkellemetlenebb érzés, midőn egyenranguakká leszünk a templom egerével.

Élt ugyan Kolumbus földén egy sereg ismerősöm és barátom; kikhez ha segélyért fordulok, nagy készséggel adnak — jó tanácsot; de mivel éltem a gyanúperrel, nem terheltem őket. Még az utolsó nap is kicsiptem az arczomat, hogy pirosnak lássék.

Drága barátaim szerencséjére abban az országban találkoztunk egymással, hol apró pénzzel szokás kifizetni a kéregetőket. A «help-jourself» — magad segíts magadon — a kemény szívű emberek apró pénze.

— Az embernek Amerikában — igy szóltak honfitársaim — tudnia kell magán segíteni! Ha az ember új világrészbe jön: dolgoznia kell! Dolgozni bármit, még pedig véres verejtékkel. Itt a fenhéjazás, mely karöltve jár az uraskodással, s a kávéházba járás, mely egyrangú a semmittevéssel, ismeretlen bogár. A levegőből csak Magyarországon lehet megélni, itt még a milliomos is munkából él. Már eddig is elvesztegettél néhány napot. Két hete mult, hogy itt vagy és még mitsem tettél. A szabadság harangjától a Petőfi-kávéházig és vissza sétálni nem amerikaias tempó. Az amerikai ember kora reggeltől késő estig üzletben vagy műhelyben tölti az idejét.

— Jó, tehát dolgozni fogok... Igen, de hát *mit* dolgozzam? És fogok-e egyáltalában munkát kapni, miután mesterséget nem tanultam?

— Ez baj; — mondták tovább jó barátaim, — sőt több a bajnál: szerencsétlenség. A yankeek országában a mesterség adja a létesítéshez a jogot. A kinek mestersége nincs, munkát kapnia szörnyen bajos. Hanem a ki nem restel követ hordani, hajóterhet czipelni, utczát sepreni, az nem hal éhen. Ezerféle foglalkozás kinálkozik itt az embernek, csak keresni kell.

— Jó, nagyon jó; keressünk tehát, hogy találjunk! volt büszke válaszom. Megmutatom, hogy van bennem tevékenység, munkakedv és szorgalom. És hiába ócsárolják a magyart, hiába dobják szeme közé, hogy lusta; ha tér és alkalom nyílik, vetélkedik bármely nemzet fiával.

Valódi buvár szemmel böngésztem végig mindennap a «New-Yorker Staatszeitung»-ot és abból örömmel láttam, hogy barátaimnak igazuk volt: *csak keresni kell!* A kis hirdetések rovatában szebbnél-szebb és jobbnál-jobb állás és munka mosolygott elém a papirosról. Behunyt szemmel is előnyös választást tehettem.

— Mégis csak áldott ország ez az Amerika! Áldottak legyenek Kolumbus porai! Ily örömkiáltás fakadt ki keblemből, midőn a lapból a czímeket kiirtam. De a sok kinálkozó, zsiros állás töprenkedővé tett. Hamarjában nem voltam képes elhatározni magamat, hogy melyiket válaszszam a sok közül. Végre nagy nehezen a pénztárnoknál állapodtam meg.

A magas oszlopokon a házak fölött járó vasut bársony üléses koupéjában öt centért kényelmesen és gyorsan elrepültem az ujságban kijelölt házhoz.

A három szentek templomában néhány pillanat előtt ütötte a reggeli 8 órát, midőn a Broadway és a 42-ik utcza sarkán álló veres téglás ház tulajdonosa előtt haptákba állítottam magamat.

A mister — becses nevét nem volt szerencsém megtudhatni — udvariasan meghajtotta magát, mosolygó arczczal és a legbarátságosabb tónusban igy szólott hozzám:

— Nagyon sajnálom, uram, pár perczczel elkésett. A hirdetett állás már betöltetett. Azonban változtatás esetén, ha lesz szives itt hagyni czimét, majd értesíteni fogom.

— Oh kérem, ezer örömmel, az előjegyzés már némi előny, feleltem és felirtam szerény rezidenciámat.

Milyen nyájas, megnyerő modorú úr, mondám magamban, midőn a házból az utczára értem, és minő kár, hogy későn érkeztem. De sebaj! Van még az ujságban mindennap temérdek üres hely. A mi ma nem sikerült, majd elsülhet holnap.

Másnap egy divatárus boltba kopogtattam be. Kivülem még csak a tejes-kocsik és munkások jöttek-mentek az utczákon. Még alig volt hét óra.

— Szerfelett sajnálom önt, uram, hogy későn érkezett. A hirdetett állás nem üres többé. De a szerencsét más alkalomra tartom fenn. Hagyja csak itt a névjegyét, — mondá szivélyes hangon a rengeteg kalap-dobozok között álló uraság.

— A névjegyemet? . . . Igenis.

Mint egy jól elvert kutya, úgy kullogtam ki a fényes kirakatú boltből. Mintha egy jókora ólomsuly ülepedett volna szivemre. Tehát a hazámban üldöző szerencsétlenség még a tengerentúlra is követ?! Kicsibe mult, hogy sírva nem fakadtam. Ime, már a második helyre érkezem későn. Már a második helyet szalasztom el. De fogadom, hogy holnap nem késem el. Az első kakasszóra fölkelek ágyamból.

Elhatározásomat csakugyan megcselekedtem. Megloptam a hajnali álmot, mely a poéták szerint legédesebb ideje a szendernek, felhánytam magamra este levetett ruháimat és lóhalálába rohantam a City-Hall közelébe levő ujság-kiadóhivatalboz, hol szerencsésen megkaparitottam egy azon mód nedves számot, melyből nagy sietve kiböngésztem egy házfelügyelői állomást.

Az égbolt ívén még nehány halvány csillag és az utczán egy pár gázláng pislogott, midőn a hirdetésben világosan megjelölt ház csengetyűjét megrántottam. A csengetyű éles hangjára csakhamar egy termetes asszonyság jelent meg, kitől azon megnyugtató értesítést nyertem, hogy gazdája még — nem kelt fel. Egy kis idei várakozásra kért. Hálás pillantást vetve rá, foglaltam helyet az előszobában.

— Hála a magyarok istenének, — gondoltam magamban, — most senki nem előzött meg. Ideje korán jöttem.

Kereszténvi megadással és nagy türelemmel vártam egy jó kis óráig.

Végre a gazda, egy javakorbeli, de felette himlőhelyes férfiú lépett az előszobába, a hol várakoztam.

— Mit kiván? — rikácsolá nem valami barátságos hangon.

Bátortalanul és nagyon szerényen feleltem.

— Az állomás miatt jöttem, uram.

— Ah!... úgy?! Hm, hm!...

— Bátorkodtam tehát...

— Mivel is szolgálhatok tulajdonképen? — kérdé a szines papirral bevont falra bámulva kilátásba helyezett főnököm.

— A mai reggeli lapban olvastam, uram, hogy önnél egy állomás üresedett meg, és...

— Ah!... úgy?! Hm, hm!...

— Ha lenne tehát olyan kegyes...?

— Nagyon sajnálom, — szótagolta a mister, — az állás már — betöltetett.

Ezután az ablakhoz lépett és változatosság kedvéért az utczára nézett, honnan a szemetes kocsi csengetése tisztán felhangzott.

Egy futó perczre megállt bennem a szó. A lelki sötétség környékezett.

— De kérem, jó uram, hisz az lehetetlen, — dadogtam megütközve, midőn kissé magamhoz tértem, — már jó ideje várok önre, még akkor ön ágyban feküdt, midőn én e helyre ültem és azóta egy élő lélek sem lehetett önnél, a hirdetés pedig ma először áll a «Morning Journal»-ban; meg nem foghatom tehát, hogy miért érkeztem későn?

Reménybeli főnököm gyorsan visszalépett az ablaktól, egy darabig merően rám nézett és azután barátságos hangon és édeskés mosollyal megszólalt.

— Ön intelligens ember, meg fogom önnek magyarázni. Egy negyed óra után, midőn a szóban levő hirdetést a laphoz küldtem, házfelügyelőm bekopogtatott hozzám, megjegyzem, hogy családos ember és két év óta kevés panaszom volt reá, és kért, hogy tartsam meg. Nem haboztam. Megtartottam. Ezért késett ön el. Ha azonban szives lesz lakása czimét...

Nem vártam be a beszéd végét és így lakásom czimét sem hagytam ott. Nehéz szívvel, de gyorsan távoztam vesztett reményeim tanyájáról.

Átkoztam a sorsot és vele a végzetet. Ha nincs élő lény, kire epénket kiöntsük, a bevett szokás szerint a sorsot és végzetet szidjuk, mely Kant és társai szerint fogalom csupán.

De még ezek után sem vesztettem el bátorságomat, mert még folyton táplálkoztam a remény édes emlőjével. Rendesen pirkadáskor keltem, futottam a kiadóhivatalba és mohón böngésztem az egészségtelen illatot terjesztő nedves lapokat és futottam inkább, mint mentem a jelzett házakhoz. Csodálatszerüen mindenüvé későn érkeztem. És mindegyik hirdető, mintha összebeszélt volna, egyforma elutasító választ adott. Talán egy iskolában jártak mindannyian?!

Az indián nyár verőfényes napjai muló-félben voltak; a szomorú, ködös, esős ősz egy zord évszak közeledtét már erősen jelezte. A kellemetlen idő szörnyen nyomott kedélyhangulatba ejtett. A kétségbeesés rohamlépésekkel kerülgetett. Már azon gondolkoztam, hogy szerzek egy hajójegyet, melynek révén örökre hátat fordíthatok e földicsért szabad országnak; de betegségem egy darabig feltartóztatott. Egy heti idegbetegséget kaptam egy kiállott ijedtség miatt. De menjünk rendjén.

Egy nappal a hálaadás ünnepe előtt történt.

Ez az ünnep, úgy mint a legtöbb amerikai ünnep, a nép által tétetik ünnepnappá. Egy nevesebb ember halála, egy szerencsésen végzett háború vagy strike vörös betükkel iratik a naptárba és oly ünnep lesz belőle, melyet a késő utódok kegyelettel tartanak meg.

A hálaadás napja a köztársaság nemzeti ünnepe, a szabadság és függetlenség örömteljes évfordulója.

E napon az egész Amerika ünnepel. Díszmenetek, a milicz-katonák díszgyakorlata, ünnepélyek tartatnak, minden templomban imádkoznak és «Hail Columbiá»-t kiált minden ajak.

Míg a mellettem jövő-menő emberek kedélyesen csevegtek, én lélek nélkül pillantottam a «Herold» kis hirdetései közé. Mint minden Amerikában élőnek, egészen önkénytelenül, nekem is szokásommá vált az ujság vásárlása. A mindennapi kenyér elvezése mellé a hirlapolvasás elmaradhatatlan. Tétovázó tekintetem a »kerestetik» rovatnál állapodott meg, hol a következőket olvastam:

«Kerestetik egy müvelt fiatal ember beteg mellé, mint társalkodó. Tudakozódni lehet d. e. 10 órakor: East 48 street 19-ik szám alatt.»

Az Avenue C.-en ballagva azon tépelődtem: nem lesz-e elveszett idő, ha a megjelölt útat megteszem, és nem nézek-e új csalódásnak elébe?

A hirdetés olyan egyszerű, olyan bizalomkeltő volt, hogy jobbik énem erősen sarkalt — pedig gyakran még ez is rosszra nógat — és új remény szállt belém.

Egy beteg, szenvedő embert ápolni, ez nemcsak felebaráti kötelesség, hanem nemes cselekedet is. Különösen olyannal szemben, kinél a lélek ép, csupán a test senyved. Ki becsülni tudja az ember szellemi előnyeit, megérti és lelkesül a tudományokon. Egy beteg, kinek oldala mellett, mint tanácsadó, jóbarát és testvér állhatok. Ez nekem való hely lesz! Én a szerencsétlenek iránt mindig szánó szívvel viseltettem.

Gyorsan határoztam. Elmegyek. Épen abban a pillanatban a 3-ik utcza sarkán állottam, hol a Car (lóvasut) keresztülrobogott, felugrottam, a kocsi szögletén levő szekrénybe dobtam a viteldijul szolgáló 5 centes pénzdarabot és 9 óra után a hirdetésben jelzett házba léptem.

(Vége kőv.)

BEATRIX KIRÁLYNÉ ÁLLITÓLAGOS MELLKÉPE.
Verocchióának tulajdonított szobormű.

OLASZ SZOBRÁSZATI MAGYAR EMLÉKEK.

A berlini királyi muzeumok kereszténykori szobormüvei közül két dombormű nagyon közelről érdekel bennünket, mert Mátyás királyt ifju korában és nejét, Beatrice királynét, ábrázolják. A muzeum katalogusa mind a kettőt Verocchio művének tünteti föl. Parosi márványból faragvák, s 1842-ben vásárolták a muzeum számára Firenzében, Marchese Orlandinitől. A két szoborműről műtörténeti könyvek többször tesznek említést.

Pulszky Károly az «Archaeologiai Értesítő» legutóbbi füzetében tüzetes vizsgálat alá veszi a két domborművet. Ez ismertetésből, a két szobor bemutatása mellett, érdekesnek tartjuk átvenni a következőket.

Bode, a berlini gyüjtemény igazgatója, az olasz renaissance-szobrászatról szóló művében a két domborművet úgy tünteti föl, mint a melyek érdekes összehasonlításra nyujtanak alkalmat a Velenczében és Firenzében divott felfogásra nézve.

Nyilvánvaló, szerinte, hogy ezek ép úgy, mint a velenczei domborműkép, ajtó- vagy kandallópárkány díszét képezték, melynek ékességei közé voltak erősítve. Hogy ez miképen történt, arról meggyőződhetünk a berlini iparművészeti muzeumban őrzött firenzei kandalló-párkány példáján. A firenzei domborművek kidolgozása ép oly tökéletes, mint a velenczei eredetüeké.

A «Thanksgiving Day» olyan ünnep az amerikainak, mint nekünk magyaroknak a Szent István napja. A kegyelet adóját rójják le e napon azon férfiak iránt, kik a szabadságot és függetlenséget vérük árán vívták ki. A vegyes elemekből álló lakosság egy testté olvad és a nemzeti vonzódás magasztos érzetét ünneplik.

Az óriási város utczái népesebbek voltak, mint más napokon; mindenfelé vidám, elégedett arczokat láttam. Minden boltban tolongott a vásárló. A hálaadás első napján az öröm derüje uralkodott. Csak talán egyedül én voltam szomoru és levert, csak az én lelkemre nehezült ólomsuly. Nekem egy csepp okom sem volt hálát adni, mert én e föld jóságát még nem élvezhettem. A teremtő, úgy látszott, engem teljesen kitörült protokollumából.

A fölfogásban a firenzei művészetet kiválóan jellemző vonás, az egyéniség ábrázolásának nagyszerűsége és előkelősége érvényesül oly kecsesel párosulva, mely aféle művészre vall, minő Antonio Rossellino vagy *Benedetto da Majano*. A két dombormű semmi nevet nem viselt megszerzésükkor, s a legutóbbi időkig «ismeretlenekül» állottak a gyűjteményben. A férfi sajátságos fejdísze — cserkoszorú a hullámos hajban, melyet csak még egy olasz képnél, Hunyadi Mátyásnak a bécsi Ambrasi-gyüjteményben levő domborműképén ismerek — valószinüvé teszi, hogy a berlini dombormű ugyancsak őt ábrázolja. A vonások csakugyan nagyon rokonok, csak 12—15 évvel fiatalabbak. Még meggyőzőbb a hasonlatosság a fejedelem ismert érmével, mely őt szintén csergalylyal koszorúzva mutatja. A pikkelyes vért is, melyet mind a két képen látunk, szintén illik a harczias magyar királyhoz.

A kép párja e szerint közvetlenül nejét ábrázolja, Beatricet, arragoniai Ferdinánd király leányát, kit 1476-ban vett nőül. E feleségének vonásait különböző, egykorú fölirás által hitelesitett képei őrizték meg számunkra. Míg Mátyásnak bécsi képét, mint fent kifejtettük, megegyeztethettük a berlini domborműképpel, ha a korkülönbséget számba veszszük, addig Beatrice vonásai a márványszobron, bár nyilván csaknem egykorú itt azzal, ki a berlini domborművön ábrázoltatott, lényegesen különböznek ezéitől. De a bécsi dombormű ép oly kevéssé egyezik meg a szoborral, bár az e két emléken olvasható fölirások semmi kétséget nem engednek, hogy mind a kettő egy s ugyanazon személyt ábrázolja. A bécsi dombormű nevezetesen kidomborodó, hajlott ivü homlokot s kissé fölfelé irányuló orrot mutat, míg a Dreyfuss úrnál Párisban levő mellszobornak homloka feltünően alacsony és hátra fekszik, orra pedig hegyes. A lényeges vonásokat illetőleg a berlini dombormü megfelel a bécsinek; már azon is észrevehető a hízásra való hajlandóság, mely a mintegy tizenkét évvel idősebb nőnél, a mint őt a bécsi domborművön látjuk, már kifejlődött. Ellenben úgy a mellszobornak, mint a domborműveknek közös sajátsága a rövidre nyirott fürtös haj, melyet bájosan elrendezett disz: folyondárvirág-koszorú — bizonyára zománczos aranyból való — és a homlok felett gazdag foglalású drágakővel megerősített vastag gyöngypárta ékesit a berlini képen. A magyar király hitvesét és Dél-Olaszország büszke zsarnokának leányát elárulja a többi drágaság is, melyet visel: a széles hatsoros gyöngy-nyaklánczés a gyöngyök közé foglalt násfa, mely kapocs gyanánt van bal vállára erősítve.

MÁTYÁS KIRÁLY ÁLLITÓLAGOS MELLKÉPE.
Verocchiónak tulajdonított szobormű.

E domborműképek ékesen szóló bizonyságai az érdeklődésnek, melylyel Hunyadi Mátyás — miként köztudomású — az olasz művészet iránt viseltetett. Máig megmaradt egy tekintélyes sorozata a kéziratoknak, melyeket a király Itáliában készittetett és a legkiválóbb művészek által miniaturékkal ékesittetett; okmányokból merített adatok értesitenek, hogy 1480-ban Andrea és Francesco Cellini, Benvenuto bátyjai, képfaragók, Mátyás udvaránál dolgoztak; Vasari pedig részletesen tudósit *Benedetto da Majano*-nak Magyarországon való tartózkodásáról, kit a király előbb berakott famunkával, utóbb szobrászi föladatokkal foglalkoztatott. Vajon akkor készitette volna talán Benedetto a berlini gyüjtemény két képét, melyek utóbb a magyar király ajándékaiul Itáliába kerültek? Keletkezésük korának ez megfelelne, mivel *Benedetto* — Vasari szerint — közvetlenül, miután Magyarországból hazatért, készitette a Palazzo Vecchio kihallgatási termének ajtóit, melyek 1481-ben elkészültek. Az a körülmény azonban, hogy Mátyás képe, ellentétben nejének nagyon egyéni ábrázolásával, élettelennek és mondva-csinálтnak látszik, inkább arról tanuskodik, hogy a férfikép nem lőn az elevenről mintázva, s igy valószinüleg mind a két dombormü Itáliában készült.

Bode azonban később a két szobor készitőjének Andrea *Verocchiót* tartja, a ki 1435—1488 közt élt Firenzeben.

A domborművek 1842-ben, mikor Firenzében vásároltattak s azóta 1887-ig, sem határozott nevet nem viseltek s ismeretlen személyek képei gyanánt szerepeltek. Mátyásra és Beatrixre való elkeresztelésüket Bode teljesitette azon az alapon, hogy az ábrázolt férfiú cserkoszorút visel hajában, ép úgy mint Mátyás király a fölirás hitelesitette Ambrasi domborművön és ismeretes érmén — tudniillik a nagyobbikon — és hogy nem ismerünk más XV. századi férfiképet, mely cserkoszorúval volna ékesitve. A női kép elnevezését azzal indokolja, hogy az Mátyás kétségtelen képének párja lévén, okvetlenül ennek nejét ábrázolja, daczára annak, hogy a Dreyfuss-féle mellszobortól teljesen elüt.

Pulszky Károly véleménye szerint a női mellszobor legkorábbi képe Beatrixnek s még leánykorából való. Összehasonlitja a többi szobrokkal, a muzeumban levő Beatrix-éremmel. Bizonyos, hogy egy férfiképnek párja: ennélfogva ha Beatrixet ábrázolja, már oly időben mutatja, mikor Mátyásnak menyasszonya volt, tehát később készült a párisi szobornál. Másfelől, ha egyetértünk Bodeval, hogy a női kép az elevenről ábrázoltatott, míg a férfikép mintájául képek szolgáltak, akkor ez emlékek csak mielőtt Beatrice Magyarországba jött, készülhettek Olaszországban, tehát korábban, mint az érem. Külsőség ugyan, de mégis meggondolandó, hogy két, a berlini dombormünél kevéssel korábbi és későbbi hiteles képén Beatrice hosszú hajat visel, ellenben a berlini domborművön ábrázolt hölgy fürtjei rövidre vannak nyirva. Sokkal lényegesebb az, hogy alig egy vonása egyezik akár a szobor, akár az éreméivel. A homlok összehasonlitását megnehezíti az, hogy Beatrice mind a három hiteles képén fátyolt visel, mely a haj növésének határát eltakarja, míg a berlini nő feje födetlen.

A mi a férfiképet illeti, Bode azt állitja, hogy abban hiába keressük az egyéni vonást, vagyis hasonlatosságot a mintával; Pulszky itt sem értbet egyet a kitünő német tudóssal. Az a határozottan tagolt homlok, az egész arcznak oly változatosan hullámzó mintázása mind oly vonások, melyek csak közvetlen megfigyelés alapján készülhettek, s csaknem kizárják, hogy eszményképpel, nem határozott egyén ábrázolásával állunk szemben. Persze, hogy e vonások egyáltalán nem emlékeztetnek Mátyáséira, a mint azokat a bécsi domborműből s két érméből ismerjük. Egyetlen egy körülményt illetőleg egyezik a berlini dombormü a bécsivel s a nagyobbik éremmel, az pedig a puszta külsőség: hogy mind a háromnál a fejet cserkoszoru diszíti. A kisebbik érmen babérral van Mátyás koszorúzva; az a tény pedig, hogy sem Bode, sem más eddig nem mutathat cserkoszorús olasz képet a XV-ik századból a nevezetteken kívül, nem jogosit, hogy minden ilyen diszitésü, e korbeli férfifejben Mátyás királyra ismerjünk. Pulszky nem látja bizonyitva, hogy Mátyás szobra volna, sem azt, hogy e müveket oly elökelő művészek készitették.

Ugyancsak Pulszky Károly ir még a *visegrádi* várban talált faragványról. Ez félkörivü s vörös márványból faragott szobormü, mely a boldogságos Szüzet ábrázolja, ki két kezével támogatja az elötte vánkoson álló, áldást osztó Jézust; Mária bal könyöke alatt, köpönyege alól angyalfej kandikál ki; felhőket jelző hosszukás domborodások élénkitik a háttért. Ugy az alakok összeállitásában és rajzában, mint a keretnek ókori tagokból összeállitott diszitésében XV-ik századi olasz mester ízlésére és kezére lehet ismerni. Bode «Italienische Bildhauer der Renaissance» czimü könyvében hosszú sorozatát állitja össze a szobroknak és domborműveknek, melyek kétség kívül egy művész alkotásai, kit, minthogy nevét fölirás vagy a szobrokkal összefüggő okmány nem tartott meg, ő «Meister der Marmor-Madonnen»-nek nevez. Ha a berlini szobor-gyüjteménynek egy pár Madonnáit összehasonlitjuk a visegrádival, nem kételkedhetünk, hogy ez is a «márvány Madonnák» alkotójának munkája, fejtartása, áldó jobbjának mozdulata, lábainak állása, hasa aljának, térdenek, bokáinak mintázása azonosak. Csak bal karjának mozdulata más, a berlini 77. számú domborművön ezt is kinyujtja s kezében almát tart, míg a visegrádin behajtja és madárkát fog kezében. A művész ezen ötletére azonban másik berlini munkáján, a 76-ik számún ismerünk reája.

Sajnos, hogy domborművünkön úgy a boldogságos Szüznek, mint a Jézusnak arcza összetörtek s úgy ezeknek sajátságait nem vethetjük össze a mester többi munkájaéival, s nem győződhetünk meg, hogy e tekintetben is megfelel-e a jellemzésnek, melyet a berlini szoborgyüjtemény lajstromának szerzői az illető szobrász összes müveinek tanulmányozásából összeállitottak: «A márvány Madonnák alkotója». A mester a firenzei márványfaragók csoportjába tartozik és Antonio Rosselino és Mino közé sorakozik. Azt, hogy ez a szobrász munkálkodását főleg 1460—1470 közt fejtette ki, még a Donatello-féle hagyományokhoz híven ragaszkodó diszitései is valószinüvé teszik.

Az a körülmény, hogy magyarországi márványból, tehát itt helyben készült a visegrádi Madonna, bizonyossá tesz, hogy azon firenzei

A VISEGRÁDI VÁRBAN TALÁLT FARAGVÁNY. (A herczegprimás gyüjteményében.)

művészek lajstromában kell az eddigelé névtelen szerzője nevét keresnünk, kik Mátyás udvaránál dolgoztak, s igy szükebb körre szoritván a kutatást, e kérdés megoldását valóbbszinüvé teszi.

IDEGEN FÖLDÖN.

Az orosz határtól Párisig.

Jurjevskája Katalin herczegnő emlékiratai.

X.

A czár segédtisztjei a tengerparthoz siettek, hogy a mentésre szükséges intézkedések megtétessenek. Ez alatt a füst eloszlott, es a «Dersava» lassabban ugyan, de azért mégis a kikötő felé vette utját. Nemsokára a hajó oldaláról lebocsájtották a parancsnok nagy bárkáját, melyben Todtleben helyet foglalva, a parthoz érkezett. A czár elébe ment, mit még akkor sem tett, midőn a trónörökös egész családjával Livádiába érkezett, és Todtlebent mindnyájunk szeme láttára össze-vissza csókolta.

— Isten hozott Alexej Mihajlovics, — mondá a czár örömtől remegő hangon, — és Isten meg is mentett. Nem más okból, mint azért, hogy előbb láthassalak, siettettem a «Dersavá»-t, és ezzel majdnem legjobb barátom vesztét idézhettem volna elő, ha Isten meg nem oltalmaz.

A mint hallottuk, a «Dersava» egyik gőzkatlanja a tulfütés miatt szétrobbant, mi által kilencz ember életét vesztette. Ezt kérésemre nem mondták meg mindjárt a császárnak, ki a nélkül is beteges lévén, a hirre még rosszabbul lett volna. Utóbb az elhalt tengerészek hátrahagyott családjairól fejedelmi módon gondoskodott.

Todtleben, ki császári urát nagyon szerette, csak nehezen birta a hajó megtekintésétől visszatartani, hol a szerencsétlenség nyomait okvetlenül észre vette volna.

Livádiában az udvaronczok nagyon rosszul érezték magukat, mert a császár minden alkalommal megéreztette velük, hogy mindannyiukat jól ismeri és nemsokára szigorú szemlét fog fölöttük tartani. Todtleben jelenléte még inkább fokozta a czár szigorúságát, ki soha sem tudta elfelejteni szegény katonáit, kiket tudatlan és szélhámos tábornokai Plevna alatt az ő szemeláttára a mészárszékre vittek, csakhogy Todtleben tanácsára ne szoruljanak.

Mindezekről a franczia államférfiak nem birtak tudomással, kik Sándor czárban legfeljebb Miklós czár fiát látták és bennünket egyáltalán I. Napoleon nézete szerint szoktak megitélni. Pedig sokat láttam és tapasztaltam a szép Franczia országban, mi náluk is gyakran, de sokkal enyhébb alakban szokott előfordulni. Csak legyünk igazságosak és ne itéljük el a mások hibáért a mi gyarlóságunkat.

Midőn például több izben arról volt szó, hogy az orosz titkos rendőrség közegei már fényes nappal garázdálkodnak Páris utczáin, és úgy viselkednek, mintha legalább is a szentpétervári erőd állna mögöttük vagy tizezer katonával, az annyira magasztalt franczia köztársaság egyik főembere azt találta mondani, hogy ez nem sértheti meg a franczia érdekeket! Vagyis más szavakkal: mi közünk ahoz, ha orosz rendőrök ügyelnek Párisban orosz alattvalókra. Csakhogy ennél egyebet is tesznek, a mennyiben mindenkit előre befeketitenek, ki itt kedvüket nem keresi és tenyerüket aranynyal meg nem keni.

Miután pedig mindaz szent igaznak tekintetik, mit Párisból haza jelentenek, senki sem akarja magát annak a veszélynek kitenni, hogy a határszélen nyakon csipve, hónapokig vizsgálati fogságba jusson, mig végre ártatlansága kiderül, vagy lehetőleg ki nem derül, a mi elitéltetését vonhatja maga után.

Mindezt hiába mondtuk el Párisban az *egyenlőség, testvériség és szabadság* embereinek; azért minden a régiben maradt és a gazemberek mai napig is bántatlanul üzik mesterségüket.

Londonban két izben voltam, mióta hazámat el kellett hagynom, de sehol oly elfásult, ne mondjam, kővé vált embereket és népeket nem találtam, mint ott. Tőlem rossz néven vették, hogy magamat, mint valami hindu özvegy, mágyán el nem égettem, mert szerintük otthon nem maradhattam, de másutt sincsen maradásom.

Londoni követünk, kit ottlétem alatt figyelemre nem méltattam, azt izentette, hogy a királynő semmi szin alatt el nem fogad. Mintha ezt akartam, vagy kértem volna! Ilyesmire, még nem is gondoltam, mert főleg azért utaztam Londonba, hogy dr. Murchisonnak, a híres szemorvosnak tanácsát kikérjem idősb leányom szemeire nézve. A tudós angol három szóval megvigasztalt, a mennyiben a gyermek baját mind a két alkalommal tett vizsgálata után olyannak mondotta, mely minden gondozás vagy gyógykezelés nélkül magától is meg fog szünni. Ennek jobban megörültem, mintha Viktória királynő egész udvarával és az egyesült három királyság valamennyi főnemeseivel fölkeresett volna a Langton-szállodában. Egyébiránt a királynő tiszteletére legyen mondva, ő, midőn ottlétemet megtudta, Galitzin herczegnő előtt oly hangon nyilatkozott rólam, melyből azt kell következtetnem, hogy helyzetemet nagyon is helyesen fogta fel, sokkal helyesebben mindenesetre, mint a porosz udvar, mely előjáróban is tiltakozott Berlinbe való jövetelem ellen, habár ez soha eszem ágában sem volt.

Berlinben valószinüleg annak idején meghallották mindazt, mit még a czár életében a német kormányról és ennek vezérférfiairól mondottam. Akkoriban kigyót-békát kiáltottak reám Szent-Pétervárott, mivel a német barátságnak soha sem hittem, most pedig azt hiszem, tisztelt honfitársaim is felismerték a hű rokon és régi szövetséges belső értékét. Sőt tán még eljön az idő, midőn a tárgyról nagyon is komoly hangon kellend beszélni; nézetem szerint ezzel már elkéstünk. A mult idők hibáit a jelen kor aligha fogja jóvá tenni.

*

Nagy meglepetésemre azt kellett tapasztalnom hogy ama nagy összegek, melyeket a boldogult czár a Francziaországban tartózkodó orosz emigráczió számára évenkint adott, soha sem jutottak az illetők kezébe, és pedig nem azért, mintha talán a közbenjáró közegek, kiknek kezén a pénz megfordult, csupa buzgóságból a tévuton járó embereket ily formán hibáikban támogatni nem akarták volna, hanem csakis azon okból, mivel régi bevett szokás szerint ezt a pénzt is olyannak tekintették, melyet minden további tétovázás nélkül egyszerüen zsebre vághattak. Sok ember, kit a hivatalnokok önkénye a hazából kiszorított, s ki talán szivesen visszatért volna, itt végképen elzüllött és elveszett.

Most másképen fogták fel otthon a dolgot és segélyezés helyett kémeket és rendőröket küldtek a hontalanok nyakára, a mint ezt első sorban magam körül tapasztaltam.

Hazám szomorú helyzete és jövője nemcsak engem, de minden józanul és elfogulatlanul gondolkozó embert méltán aggaszt. Örömmel türném a számkivetés keserüségét, ha azt látnám, hogy bármely irányban haladunk és egy jobb jövőnek nézhetünk elébe, de így a világ általános gyülöletének kitéve, önmagunkkal meghasonlottan elébb-utóbb el kell vesznünk.

Csakis azért kellett Sándor czárnak meghalnia, mivel népe felszabadítását élete legfőbb feladatának tartotta.

A merénylet okozói mai napig is szabadon járnak-kelnek, mellükön drágakövekkel kirakott csillagok és keresztek azt hitetik el a világgal, hogy övék a dicsőség és az érdem, pedig a ritka kitüntetések helyett más egyebet érdemelnének.

Sokan mai napig is azt hiszik, hogy annak idején dugába dőlt alkudozások, melyek a porosz udvar kezdeményezése folytán a keleti kérdés végleges eldöntése tárgyában a nyugati nagyhatalmasságok közt 1875 közepe táján történtek, leginkább a czár idegessége miatt szakittattak félbe. Ez egyszerüen nem igaz, de még kevésbbé ama rágalom, mely személyemet is oly ráfogással vonta be, mintha a császár e részben nézetemet követte volna. Talán lesz még alkalmam mindazokat névszerint felsorolni, kik akkoriban minden áron a háborut óhajtották, holott a következés épen az ellenkezőt mutatta helyes útnak. Gorcsakov herczeg tervei oda irányultak, hogy a legközelebb érdekelt hatalmasságok, úgy mint Ausztria és Olaszország, annak idején másutt kárpótoltassanak, a nélkül, hogy Oroszország akcziója bármely irányban hátráltassék. A trónörökös nem mert a czár békés hajlama ellenében nyiltan föllépni, de mindamellett az úgynevezett háborúpárt hivei valamenyien körülötte sorakoztak.

Egy alkalommal, midőn az időjárás a császár régi baját ismét rosszabbá tette, a kitüzött határidőn túl Gacsinában időzve, innen Peterhofba indultunk. Utközben eszébe jutott a császárnak, hogy a téli palotában előre megrendelt államtanács ülését Peterhofban tartatja meg, a miért aztán a trónörökösön kivül még nehány nagyherczeget is oda kellett hivatni. Véletlenül azonban Szergiusz nagyherczeg ép e napon fényes estélyt akart adni, melyre a fővárosi előkelő világ meg volt hiva. Szergiusz nagyherczeg, ki sokáig külföldön élt, nevezetesen Párisban az ottani magas körök kedélyes mulatságaiban részt vett, a czár távollétében adta estélyeit, melyeken a férfi világ minden feszélyezés nélkül hajnalig tivornyázni szokott. Sőt azt is beszélték, hogy a hölgyek távoztával egészen más női elemek jöttek a palotába, minek következtében az eféle estélyek nagyon is kapósak lettek. Én harmadik kézből még Gacsinában tudtam meg, hogy a nagyherczeg ekkor meg ekkor estélyt rendez, de eszem ágában sem volt erről a császárnak más okból említést tenni, csakis azért, hogy a meghivottak kedve el ne rontassék, mi bizonyára megtörténik, ha az államtanács ülése Peterhofban tartatik meg. A császár visszavonta parancsát, sőt a mi több, két nappal későbbre tüzte ki az államtanács ülését.

Erős hózivatarok jártak már napok óta, elannyira, hogy még szánon sem lehetett a parkban járni, noha Botkin orvos megfogadtatta velem, hogy a császárt még a legzordonabb időben is a szabadba csalom.

Kergen tábornok, ki akkoriban a megbetegedett peterhofi parancsnokot helyettesitette, négyszáz katonát rendelt ki a park útjainak tisztitására, de az iszonyú szél egy fél óra mulva újra mindent elfödött hóval.

A császár, ki a szegény katonák fáradozásait ablakából nézte, parancsot adott a munka azonnali beszüntetésére, a katonáknak pedig fejenként két ezüst rubelt adatott.

Delutáni öt óra felé, midőn már ebédre akartam készülni, a császár szobámba lépve kijelentette, hogy egy fél óra mulva Szent-Pétervárra indul, hol Szergiusz nagyherczeg estélyén jelen akar lenni. Attól eltekintve, hogy maga az utazás életveszélylyel járt, nem akartam megzavarni az illetők tervezett vig mulatságát, hogy a helyett unalmas udvari fogadásra jöjjenek a vendégek, mi pedig azonnal bekövetkezett volna, mihelyt a czár a küszöböt átlépte.

A császár hajthatatlan maradt. Mert ő már ennél sokkal rosszabb időben is utazott, és pedig nem oly rövid úton, mint Peterhofból Szent-Pétervárra.

Szomorú dolog lenne, ha oly lovak nem volnának istállójában, melyekkel másfél óra alatt Szent-Pétervárra nem jutna, stb. Ha tetszik, tartsak vele, gondoskodva lesz, hogy az úton meg ne fázzak.

Egy fél óra mulva csakugyan előállott a czár troikája, melyet hamarjában egy könnyü szánra raktak. A kocsison és a czár kedvencz cserkesz szolgáján kivül senki sem fért a troikára, melyben a czárral ültem. Három koromfekete Orlovor ügető volt befogva, melyeket vadászatokon szokott a czár használni. Midőn a kocsiban elhelyezkedtünk, azt vártam, hogy a szokásos lovas kiséret is velünk jő, de ez egyszer ez is elmaradt és pedig azon okból, mivel a czár belátta, hogy ily mély hóban lovas ember legfeljebb lépésben, s akkor is csak nagy nehezen jutna előre.

Azt is reméltem, hogy a czár kocsisa utóbb szintén be fogja látni a hasztalan erőlködés sikertelenségét, és ilyenkor még az uralkodó is szavát fogadta volna, de nagy ámulatomra *Dimitrij*, tudja Isten hogyan, oly dámulatos ügyességgel hajtott, hogy a lovak csak némelykor jutottak mélyebb hóba. Már egy jó félóráig nyilsebesen haladtunk, midőn a középső ló, egy kiálló fatörzsön megbotolva, felbukott és a rudat eltörte. *Mahmud Ben Naib*, a cserkesz testör, lepattant üléséről, és az elbukott ló hamar fel is kelt, de már az eltört rudat sehogy se lehetett helyrehozni, a mennyiben oly helyen volt meghasadva, hol azt hiába kötözgették.

Az orosz birodalom ura, itt állott a havon koromsötét esti időben, veszélyes hózivatarban. A cserkesz arra vállalkozott, hogy az egyik lóra kapva, visszaindul Peterhofba, de ezt *Dimitrij* nem engedte meg, mivel a három ló közül egy sem volt arra szoktatva, hogy hátukon embert vigyenek. Ő meg fogja kisérleni és mind a három lóval gyalog indul Péterhofba; ha ez nem sikerülne, szélnek ereszti őket, mire aztán biztosan haza érnek. Ott észre veszik mi történt és utánunk fognak jönni.

Dimitrij tanácsát a czár elfogadta, oly különbséggel, hogy a három ló a helyszinén elbocsájtatván, néhány erős ostorcsapás után vágtatva elindult. Legrosszabb esetben a troikában kell a reggelt bevárni, mi, tekintettel arra, hogy kitünő bundákkal el voltunk látva, azonkivül pedig a troika ablakait be lehetett tenni, még nem lett volna valami nagy baj. Farkasoktól vagy utonállóktól e vidéken nem lehetett tartani, s igy némileg megnyugtatva, várva vártuk a Peterhof felül érkezendő segitséget.

Éjfél felé járt már az idő és még semmi jele a várt segélynek. A császár mélyen aludt, én pedig ismétlő órámat minduntalan fülemhez tartva, a perczeket számláltam. Végre két órakor Dimitrij valami vörös fényre mutatott, miben én égő fáklyákra ismertem. És úgy is volt. *Kergen* tábornok egy egész zászlóaljjal, nemkülönben a lovas őrséggel kivonult a czár fölkeresésére: minden ember fáklyát tartott kezében; a menet közt két szán is volt, melynek egyikén *Botkin*, a czár orvosa ült.

A lovak csakugyan *Dimitrij* jóslata szerint egészen kimerülve, de épen az istállókhoz értek, hol őket az őrök azonnal felismerték.

A lármára *Kergen* riadót doboltatott és egy fél óra mulva a helyőrség már uton volt, hogy a császár kocsiját felkeresse.

Fényes nappal értünk vissza Peterhofra, hol minden ember talpon volt és a czárt lelkes hurrah kiáltásokkal fogadta.

Ámde ezen idő alatt a táviró Szent-Pétervárra is elvitte a hirt, hogy a császár fogsága nélküle tért vissza, s hogy a helyőrség ő felsége segitségére siet. Délre fél Szent-Petervár a várpalota udvarára hajtatott.

Száz meg száz fogat hozta ide az udvaronczok végtelen sorát, kik a szerencsés megszabadulás hirére oly éktelen lármát csaptak a különben klastromi csendben lévő palotában, hogy végre arra kellett őket figyelmeztetni, hogy a császár még pihenni óhajt az álmatlanul töltött éjszaka után.

Magától értetődik, hogy utóbb reám tolták a veszedelmes utazást, mintha erre a czárt csakis én unszoltam volna, holott az egész környezet ennek épen ellenkezőjéről tehetett volna tanuságot.

Szent-Pétervárott a téli palotát mindig gondosan kerültem, mig csak a császárné halála után bizonyos tekintetekből lakásomat oda nem kellett áttennem. Mindenki tudja, hogy a végtelen kiterjedésü épületben sok ember lakik, ki egymást nem igen ismeri. Számtalan kézmüves, munkás, munkavezető és több efféle nép foglalja el a földszinti és pincze-lakásokat; nem csoda tehát, hogy a rendet csak úgy lehet némileg fentartani, ha minden egyes épület-osztály szigorú felügyelet alatt áll, mi különben ritkán szokott megtörténni. Az első merénylet után, mely sok szegény katona életébe került, kitünt, hogy közel kétszáz ember lakott a téli palotában, kiknek ehhez semmi joguk sem volt. Így például még Miklós czár uralkodása alatt a palota némely részeiben új pallókat raktak és mivel e munkára hatvan asztalost kellett fogadni, ezek számára egy földalatti helyiséget rendeztek be műhelynek. A munka egy vagy két év alatt elkészült, de az asztalosok szépen ott maradtak és onnan mentek naponta a városban lévő műhelyeikbe, mely idő alatt az ingyen lakást, fütést és világitást megtartották, s miután senki sem volt, a ki ez ellen felszólalt volna, a jámborok tizenhét évig békességben megmaradtak, sőt talán mai napig is ott lennének, ha *Seljabin* és *Khalturov* merénylete őket onnan ki nem zavarja.

Nekem a téli palota mesés fénynyel berendezett termei és lakosztályai sehogy sem tetszettek, mert valahányszor az ablakon kinéztem, mindig gyanús alakokat és nyomorékokat láttam előbujni, kik azonnal eltüntek, mihelyt valamely palotaőr vagy csendőr sisakját észrevették. Kérdezősködéseimre az illető tisztviselők azt felelték, hogy a palota munkásait nem lehet a városban tartani, mert különben sohasem lennének helyükön, mikor szükség van reájuk.

Húsvét első napján a czár rendesen gyalog szokott a templomba menni, és ezen szokást 1874-ben is megtartotta, habár sok jel oda mutatott, hogy ezentúl személyes biztonsága kedvért ilyesmiről le kellene mondania.

Mindent elkövettem, hogy vagy lóháton vagy kocsin induljon a templomba kiséretével, de kérseimet határozottan visszautasította. *Richter* tábornok az előtte való napon úgy intézkedett, hogy két órával az isteni szolgálat megkezdése előtt, senki sem mehetett a téli palota udvarára az udvari méltóságok és más tisztviselők kivételével, kik hivatalosan a városba vagy máshova indultak.

Ezen intézkedés valami úton a császár tudomására jutott, ki azonnal megparancsolta, hogy miatta útjában senkit fel ne tartóztassanak. Mindamellett *Richter* tábornok szemmel tartatta a sokféle bejáratokat is; hogy óvatossága nem volt felesleges, az onnan is kitünt, mivel az úgynevezett márványkapu alatt két embert találtak, kik az őrjárat elől megfutottak, de a Millimkáján mégis kézre kerültek. Az egyiknél erős kaliberü forgó pisztolyt találtak, mig a másik kabátja belső zsebjében rendkivül éles török kést rejtegetett. Hogy mily czélból voltak így felfegyverkezve, arra nézve semmiféle felvilágositást nem adtak. Hová lettek, nem tudom, valószinüleg a czitadella börtönébe jutottak.

Galitzin herczeg, ki sokat hasonlitott a boldogult császárhoz, egy alkalommal az olasz operából hazafelé indulva, észrevette, hogy kocsija mellett folyton egy másik egyfogatú kocsi halad és hol előre hajt, hol pedig hátramarad, mintha a benne ülő arról akarna biztos tudomást szerezni, vajjon a czár vagy pedig Galitzin van-e a kocsiban. Végre épen a Nevski-Prospekt második oldalán, a kocsi ablakán keresztül iszonyú erővel hajitott kő úgy fejbe találta a herczeget, hogy azonnal elájult és lakására érve két hétig feküdnie kellett. A tettes elmenekült, de nem is kutatta senki, mert mire *Galitzin* kocsisa a bajt észrevette, addig már a negyedik utczába fordult a hintó és az ott álló rendőr semmit sem tehetett.

Alig hiszem, hogy Szent-Pétervároon kivül a világon még egy város lenne, melyben idegen ember úgy elbujhatna a nélkül, hogy valaki nyomára akadjon. A rendőrség csak arra való, hogy a békés embereket zaklassa és vérig boszantsa, de mindenféle tolvajok és egyéb csőcselék bátran járhat a birodalmi fővárosban.

Arenberg herczeg osztrák követségi attaché esete, kit tulajdon szobájában fényes nappal megfojtottak, nem áll egyedül a birodalmi főváros történetében. Hányszor történt, hogy közönséges zsebmetsző tolvajok a czár belső lakosztályaiban kerültek kézre, mig ellenben idegen hatalmasságok képviselőit szemes rendőrségünk mint gyanus embereket az utczán elfogatta.

E viszás állapotok kútfeje nem a rendőrség túlbuzgóságában, hanem kizárólag abban rejlik, hogy csakis oly embereket alkalmaznak, kik másutt már helyet nem igen kaptak.

A szerencsétlen török háboru előtt azon voltam, hogy a császárt testőrsége esetleg a harcztérre kövesse, mert nehány megbizható magasabb tiszten kivül alig ismertem embert, kire a császár személye biztonságát bátran bizni lehetett volna. Nagy ámulatomra Gorcsakov herczeg valami ódonszerü rendeletre vagy törvényre hivatkozott, mely azt rendeli, hogy a testőrség háboru esetére nem tartozik a czárt külföldre kisérni, hanem az uralkodó család védelmére az országban maradni köteles.

E ferde felfogás ellenében azt mondtam, hogy ilyformán a testőrség teljesen mellőzhető, mert itthon csakugyan nincsen reá szükség. A fényes testület zokon vette ugyan kijelentésemet, de mind a mellett egy lépést sem tett a furcsa törvény megváltoztatására. E helyett nehány fiatal főur valami «szent zászlóalj»-féle csapatot akart szervezni, mely folyton a császár személye körül teljesitené a szolgálatot. Ezt azonban a czár nem fogadta el, sőt határozottan kijelentette, hogy a fiatal főurak továbbra is klubjaikban mulatva — az ő személyes biztonságával ne törődjenek, mert arra katonái fognak ügyelni.

(Folyt. köv.)

A MAROKKÓI SZULTÁN ÚJ KOCSIJA.

Nem érdektelen látvány lehet az, midőn Marokkó hatalmas fejedelme kocsiutat tesz Mequinez szent városában alattvalói bámulatára, a mint azt jelen képünkön láthatjuk. Keleti fogalmak szerint — pedig Afrikának ezen legnyugatibb országa bizonyára még leginkább van oly társadalmi viszonyok közt, melyet keletinek, azaz az európai müveltség hatása alatt nem állónak szoktunk nevezni, — keleti fogalmak szerint ez az újitás kétségkivül vakmerő dolog volt s csak azért sikerülhetett, mivel a szent Mohamed még ilyesmiről nem is álmodott s azért azt meg sem tilthatta.

Valóban tény, hogy pár hónap óta Londonban készült, s az angol főváros bérkocsijaihoz hasonló királyi fogat is látható Marokkó fővárosá-

nak utczáin. Nem is első eset ez. Már IV. György angol király ajándékozott egykor egy aranyozott bricskát a jelenlegi szultán egyik ősének, ki azt nehány ízben nagy ünnepélyességek alkalmával használni is kegyeskedett, de a bricska a marokkói utczák kövezetet nem ismerő gödreiben csakhamar rommá lett s ma már csak kuriozumként tartják, de sohasem használják. Újabban a jelenlegi szultán elődje, Sidi Mahomed csináltatott kocsit a maga számára egy velocipédet, melyen csudálatos díszítésül óra, delejtű, barometrum, hőmérő és más tudós szer is volt alkalmazva, de ezeken csak a fezi palota gondosan ápolt kertjeiben járt a fejedelem, hol őt a kíváncsiak nem láthatták, s mindeddig, valahányszor nyilvánosan megjelent, ősi szokásaként hagyományosan földiszített ló háton mutatta be magát.

A fejedelmi méltóság, avagy a bizalmatlanság a gyaurok ördöngős szerszáma iránt okozta-e? nem tudni; elég az hozzá, hogy Mahomed fejedelmi utódja még most sem használja a kocsit úgy, mint európai kartársai. Miként képünkön láthatni, minden lehető intézkedést megtesz,

A MAROKKÓI SZULTÁN ÚJ KOCSIJÁBAN.

hogy kocsizás közben baj ne érje szentséges személyét. Selyem kendőket tartanak hű és fáradhatlan katonái, lovait apródok vezetik, sőt — európaiakra nézve valóban érthetetlenül — a kocsi háta mögé is ló van befogva, talán az egyensuly fentartása végett. Kétségtelen ugyan, hogy ily módon sokkal lassabban utazhat az arab fejedelem, de azon ritka esetekben, midőn szentséges személyét alattvalóinak látnia szabad, nincs is ok a sietségre. S még így is az egyetlen udvari kocsi mily nagy változásnak lehet kiinduló pontja abban az országban, melyet eddig itt Európa tőszomszédságában megszoktunk egészen idegennek s a mi műveltségünktől érintetlennek tekinteni.

EGYVELEG.

* **Braziliai vadászok** néha hurokkal is fognak jaguárt. Ennek a macskafajhoz tartozó vadállatnak ugyanis szenvedélye a mozgó tárgygyal játszani. A rendes ivó hely mögött elbuvott vadász hurkot akaszt egy fára s az elmenő állat előtt mozgatja és ha ügyes, a játszó állatnak egy lábát avagy fejét is könnyen megfoghatja vele. Ily módon szerzik az eleven jaguárt is.

* **A fecske** egy óra alatt 25 mérföldnyi utat tesz meg rendesen, de néha 35 mérföldre is elrepül, sőt a kőszáli fecske 70 mérföldet is megtehet egy óra alatt kimerülés nélkül.

* **A következő évek nedvesebbek lesznek**, ha igaz Reis Pál tanár jóslása, ki a napfoltok számának szaporaságából következteti, hogy a nyarak nedvesek és hidegek s a telek melegek lesznek. Tény, hogy Szászországban gondos észleletek szerint 1865-óta folyvást szaporodott az esőzés, s még mindig növekvőben van. Reis szerint a nedves időjárás 1904-ig fog tartani s azután 28 évig mindig száraz idők lesznek.

* **Nablusban** még most is megvan a szamaritánusok felekezete, mely történetét addig az ideig vezeti, midőn Ábrahám nyájai Sichemben legeltek. A felekezet szertartása olyan, a minőt a babyloniai fogságban használtak s van egy biblia-kéziratuk, melyet állítólag Áron unokája irt.

* **A czukor ára** a mult században igen nagy volt. Drezdában egy lat czukrot 8 garasért adtak. Ernő választó fejedelem udvaránál oly annyira takarékoskodtak ezzel, hogy nagy ebéd alkalmával is csak 11 lat czukor fogyott el.

* **A hármas szám** nagy szerepet játszik Bismarck életében. A családi czimer «In trinitate robur» jelige felett, három tölgyfa levelet mutat. Az élczlapokban Bismarckot évenként kopasz fején három hajszállal ábrázolták. Három gyermeke és három birtoka volt, három háboruban vett részt és három békekötést irt alá. Ő létesitette a hármas szövetséget és hozta létre a három császár találkozását. Három uralkodó alatt szolgált és három nagy párt, konzervativek, nemzeti szabadelvüek és ultramontánok voltak az általa vezetett parlamentben.

* **A legbátrabb állat** nem az oroszlán, mint régebben hitték. Még a tigris is sokkal bátrabb, sőt néha apró kutyák is. De valódi vakmerő bátorságot különösen három állat tanusít, a bulldog, a verseny-kakas és a gorilla.

* **Rendkivüli fösvény** halt meg nemrég Ohióban. Ötven éven keresztül összes napi költsége csak tiz krajczár értékü volt, de halála után 300.000 forintot találtak hagyatékában.

* **A legmélyebb tó** a világon a Bajkal-tó Szibériában, tudniillik 1300—1400 méter mély. A Kaspi-tenger egyes részei is 1000 méter mélyek, a Lago Maggiore 900, a Como 700, s a Garda-tó 600 méter mélységüek, a többi tavak már sokkal sekélyebbek.

* **Az elefántcsontok** között a legjobbak, mert leglágyabbak, Siámból kerülnek s ezek mázsáját (50 kgr.) 1120 arany forinttal fizetik, míg a legjobb keletindiai elefántcsont mázsája csak 900 frt, s a rosszabb fajnak ára körülbelül 400 forint. Az elefántcsont főpiacza Londonban van, a hol a kikötőben gyakran 100 tonna (2000 mázsa) is van készletben s ezenkivül rendesen egy csomó láda elefántcsonthulladék, mely leginkább Bombayból hozatik ide.

* **A legtöbb nyilvános ünnepet** Honoluluban tartják, hol a benszülöttek ünnepein kívül megülik az angol királynő születésének és koronáztatásának napját, a franczia, a portugal és japáni nemzeti ünnepeket, az amerikai függetlenségi ünnepet és a khinai újévet.

* **Az emberiség szaporodása.** Statisztikusok számítása szerint a földgömbön minden perczben három emberrel több születik, mint a mennyi ugyanazon idő alatt meghal.

* **Az órákat** számüzték a párisi divatos szalonokból, mivel észrevehetőleg figyelmeztetik a látogatókat az elmenetel idejére. E helyett azonban régi, már nemjáró órákat tesznek ki, melyek családi ereklyéknek tartatnak.

* **Az égboltozat nagy térképét** a jövő évben kezdi meg kiadni 18 főcsillagvizsgáló intézet igazgatója, kik e végett márczius 30-án Párisban értekezletet tartanak. A nagy térkép 1800—2000 lapból fog állani s az égboltozat 42.080 négyszögre osztatik fel.

BRÓDY ZSIGMOND.

Nem hittem soha a spiritistikus asztal-mozgatási pletykákban, hogy egy asztal megmozdul, ha sokan tartják rajta a tenyereiket, de az iróasztal bűvös erejében mindig hittem, ha valaki teljes odaadással, szorgalommal ül mellette. Megmozdul az asztal s viszi a gazdáját a magasba.

Csak egyet nem tudtam felőle, hogy egyszerre viheti a magasba és a mélybe. Mert a magasban van a dicsőség, a mélyben van az arany-bánya. De most már azt is hiszem.

Az a kivételes ember, aki nekünk ezt bebizonyította, Bródy Zsigmond kedves irótársunk. Tegnap még irótársunk volt, ma már Maecenás. Iróból támadt Maecenás! Hát már a gondviselés is a mesecsinálásra adta magát?

Ötven esztendős koráig szántotta azokat az apró barázdákat a papiron s hallgatta félfüllel a mi sopánkodásainkat, hogy lehetetlen boldogulni. S míg mi sopánkodtunk, ő folyton tervelt, dolgozott, két észszel egyszerre; az üzletemberével és az iróéval, de száz ember szorgalmával. És most születése ötvenedik fordulóján, mikor mi még egyre sopánkodunk, közénk szórja bőkezűn munkája gyümölcseit pazar alapítványokban, mintha mondaná: «Lássátok gyámoltalanok, mennyit szereztem; itt van, nektek adom.»

A hetvenezer forintot meghaladó tekintélyes összeg, melyet ujságirói czélokra ajándékozott, nem sokat változtat a mi helyzetünkön. Bródy Zsigmond, kinek minden sikerült életében, a mibe belekezdett, ebben az egyben elszámította magát. Ő anyagilag akart bennünket emelni, de erkölcsileg emelt. Alapítványai nem tesznek gazdagokká (ezután is csak sopánkodni fogunk), de az a tudat, hogy ő boldogulni tudott a tövises pályán, megaczélozza az ujságiró erejét, s az a tény, hogy közülünk olyan férfiak támadnak mint Bródy Zsigmond, fölemeli az ujságiró önérzetét. Rothschild adhatott volna nekünk nagyobb összeget, de *ennyit* nem.

Hiszen nem ritkák a példák. Folyton akadnak e haza polgárai közt olyanok, a kiknek megvan a «hatodik érzékük» (a mint Jókai nevezé Bródyhoz irt levelében a jótékonyságot). Ott van, — hogy csak az utolsó évekből említsünk egy csomót, — Rökk, gróf Kuun, Semsey. De egyik eset se meglepőbb a Bródyénál. Mert nem közönséges lélek és szív kell ahhoz, hogy valaki a mai anyagi korban javait, a melyeket millió tollvonással szerzett, egyetlen tollvonással adja oda. S milyen diadal a magyar nemzeti kulturának is, hogy egy német nyelvű lap kiadója viszi el meggazdálkodott ezreseit a magyar nyelvet ápoló források kibővitésére. Milyen megszentelt nemzeti küzdelem ez a mienk, hogy az ellentáborból is szállítanak hozzá fegyvereket és a legyőzött is győző lehet . . .

Ez az ötven év, melynek végső napját irodalmi ünnepnappá tette Bródy, magában véve is változatos, érdekes és hasznos. Bródy Zsigmond 1840-ben nov. 15-én született Miskolczon, ugyanott kezdte tanulmányait az evangelikusoknál. Innen a piarista gymnaziumba került Pestre, s elvégezvén a jogot is az egyetemen, mindjárt az ujságirói pályára lépett. Ellenállhatatlan vágy vonzotta oda. Csakhamar gyökeret vert az irók közt; első vezérczikke 1859-ben jelent meg, s 1860-ban már szerkesztője volt a «Pesti Hölgydivatlap»-nak.

Eleinte ő is, mint annyi százan, a gitárt pengette; verseket irt, melyek nagyobbára a Jókai «Üstökös»-ében és a Vajda «Nővilág»-jában jelentek meg. E verseket most ötvenedik születésnapjára meglepetésül szedte össze öcscse, Bródy Sándor, s kinyomatták kézirat gyanánt, nagy díszszel, s átnyujtották neki. Az ősz gyümölcseért cserébe, tavasza virágait . . .

Pesti tartózkodása alatt a bécsi lapoknak volt tudósítója, később Bécsbe tevén át lakását, a pesti lapoknak levelezett. De Bécsben nem tudott soká maradni, visszajött, mint a Pákh Albert által szerkesztett «Magyar Sajtó»-nak munkatársa. Itt kezdett kifejleni publicisztikai talentuma, s neve mind szélesebb körben lett ismertté; a legjobb czikkirók között kezdték emlegetni, s nem sokára úgy megnőtt belül a redakcióban, hogy a tényleges szerkesztést is reá bízták.

A lapok ez időben gyorsan alakultak, multak, de nem a publicisták, kik folyton a felszínen voltak, s mint a nemzet aspirációinak kizárólagos tolmácsai, maguk után vonzották közönségüket, majd ide, majd oda. Bródyt a toll legjobb harczosaival, Kemény Zsigmonddal, Pákh Alberttel, Salamon Ferenczczel, Danielikkel, Greguss Ágosttal stb. találjuk együtt, többé-kevésbbé benső fegyvertársi viszonyban, majd itt, majd ott. Neveik együtt bukkannak fel más-más lapban, de mindig egy zászló alatt.

Kevéssel a kiegyezés után a «Pesti Napló»-nál Kemény Zsigmond oldala mellett találjuk Bródyt, mint vezérczikkirót. Ekkori czikkei, melyeket «B. Zs.» jegygyel irt, népszerűségben majd csak hogy meg nem közelitették a mult évtized híres «Fk» jegyű czikkeit. Publiczistai carrierjének fénypontja erre az időre esik. Verseket nem ir többé, legfeljebb benső barátja, Tóth Kálmán kedvéért kanyarit egy-egy poémát a «Bolond Miská»-ba, a ki a nagy nemzeti küzdelmekben, daczára csörgő-sipkájának, egyik legfélelmesebb katonánk volt. Tehetsége kifejlik s magán hordja a mester, Kemény Zsigmond zamatját, bélyegét. Vezérczikkeiben bonczoló, fürkésző elme, nem közönséges comprehensiv erő, izmos logika, világos, tiszta látkör és nagy összefoglaló tehetség nyilatkozik a modern publicisták ragyogó szinei, meglepő fordulatai nélkül.

Bródy a Klapka György által szerkesztett «Századunk»-tól jutott a «Napló»-hoz, midőn a «Századunk» fuzionált s négy évig maradt ott egy huzamban mint a Deák eszméinek egyik jelentékeny, Deák által is sokszor méltányolt tollvivője, mignem 1872-ben titkári állást vállalt a Tóth Vilmos vezetése alatti belügyminiszteriumban. De Bródy már ekkor annyira ujságiró volt, hogy nem tudott egyéb lenni. Egy év mulva önként elhagyta az állam kenyerét és megvette a «Neues Pester Journalt», mely az ő szerencsés keze alatt páratlanul elterjedt az országban, oly mesés anyagi eredménynyel, hogy egyik munkatársát tizenkétezer forintnyi évi fizetéssel szerződtethette.

Bródy gazdag embernek is olyan egyszerű, igénytelen maradt, mint azelőtt, megvetve minden külső csillogást. Többször kinálták meg választókerülettel, de nem fogadta el; 1881-iki lipótvárosi föléptetése is akarata ellen történt. Betegeskedése nem ronthatta meg jó szivét, de kedélyét megrontotta; szándékosan kerüli a nagyobb emotiókkal járó külső szereplést; legjobban érzi magát, ha délutánonkint pályatársai közzé vonulva, magyar véralkattal az aktualis politika szálaiból csendes szivarszó mellett megszőheti a homályos

BRÓDY ZSIGMOND. — ANGELI FESTMÉNYE UTÁN.

jövendő képét. S e finom, subtilis szálak felfejtésében, ki- és begombolyításában mester ő, ki lebilincseli hallgatóit, s szórja közéjük a czikkanyagot. Kéklő füstfelhőktől borított asztal körül, a röpködő argumentumok kartács-lövegei közt, erőteljes magas alakja (mert senki se hinné róla, hogy beteges) visszanyeri ruganyosságát, szürkés szemeiben, melyekről minden pillanatban idegesen veszi le a zwikkert, megjelenik a régi tűz: Bródy nem beteg többé!

Orvosai mindenféle ország levegőjét megpróbáltatták vele, de csak egyben érzi jól magát: közöttünk — «Bohemiá»-ban.

MIKSZÁTH KÁLMÁN.

KIRŐL SZÓLJON A DAL?

Bródy Zsigmond költeménye.

Kiről szóljon a dal,
Kinek zöngje hirét,
Hogy szavával lelkesítse
Hangzatával felhevítse,
Minden magyar szivét?

Hisz oly sokan voltak,
Hisz oly sokan vannak, —
Tán a tejút csillagárja
Nem haladta felül számra,
Nagyjait e honnak.

Kiről szóljon a dal,
Kinek hirét dallja?
Melyik csillag fényesebb, szebb,
Melyik csillag érdemesebb
Érdemosztó dalra?

Ne zengj egy csillagról...
Mindnyájan ragyognak,
Zengj az égről, melynek keble
Éjjel-nappal csillag-fedve,
A melyek honolnak.

Ne zengj egy dicsőről....
Sokan, sokan vannak —
Zengj a honról, hol születtek,
Melynek keblén növekedtek,
Melyre fényt árasztnak.

(1859.)

MAGYAR EGYHÁZ OHIO-ÁLLAMBAN.

Az éjszak-amerikai Egyesült-államok egyikében, Ohio-államban a második népességű város (Cincinnati után az első) *Cleveland*, az Erie-tó közelében s azzal hajózható csatornák által összekötve. Növekedése, az éjszak-amerikai városok módjára, rohamos volt. 1820-ban csak 400 lakost számlált; az 1860-diki népszámláláskor 43,000-et; ma, újabb 30 év elmultával, 260,000 lakosa van. Lakói közt, az angol és amerikai mellett, Európa valamennyi nemzetisége nagy arányokban van képviselve; úgy valamennyi keresztény felekezet is. 1860-ban 35 temploma és imaháza volt; ma 150 ezek száma. Magyarországi illetőségű (kivándorlott) állítólag 10,000-en felül van lakosai közt. Nagyobb számban felső-magyarországi német és tót ajkúak, de a tiszta magyar ajkúak száma is meghaladja az ezeret s ezek közt, a kikről tudósításunk szól, s mi is szólni akarunk, mintegy 120—150 protestáns református család, nagyobbrészt iparos és kézimunkás nép.

A német protestáns misszió nagy munkásságot fejt ki Clevelandban. Hét templomban hirdeti a megtisztitott evangeliumot s 7—800 dollárral fizetett rendes lelkészeket tart. Még gazdagabb a skót presbyterian misszió, mely nagyobb számú lelkek fölött őrködik s több anyagi segélyforrással rendelkezik.

A német református misszió igazgatósága, látva a számos magyar ajkú protestánst, kik — hazájokból ide kivándorolva — lelki vigasz nélkül szükölködnek, lépéseket tett egy magyar református missziói lelkész megnyerhetésére. Egy ép oly buzgó, mint bátor s a mellett jeles képzettségű fiatal lelkész vállalkozott arra, hogy elhagyva hazáját, szülőit, testvéreit, barátjait s itteni alkalmazását, a föld másik részére menjen, a hol akkor száll a nap, mikor itt lenyugszik, s hazájokból kivándorolt hitsorsosainak hirdesse Krisztus evangeliumát a Kálvin értelme szerint.

FEZ-SIMITÓ KONSTANTINÁPOLYBAN.

E buzgó és bátor ifjú tiszteletes *Jurany Gusztáv*, a budapesti «Franklin irodalmi és nyomdai társulat» vezérigazgatójának, Jurany Vilmosnak szép tehetségű s kitünő képzettségű fia, a pesti ref. theologiai intézet növendéke, több ref. egyházban, magyar és német ajkúakban, előbb segédlelkész, legutóbb a pápai ref. főiskolában a német nyelv és irodalom ideiglenes tanára.

Meghivást kapván, f. é. szeptember havában Amerikába utazott, s a hó 30-kán kötött ki New-Yorkban, honnan október első napjaiban Clevelandba ment, hol a német ref. misszió első lelkésze, tisztelendő Röntgen J. H. C. által fogadtatott s azonnal a helyzet megismeréséhez és teendőihez fogott.

Cleveland városát, mely mély völgylapályon fekszik s örökké füstölgő gyárakkal van teli, területe pedig — a házakat körülvevő udvarok és kertek terjedelménél fogva — nagyobb Budapestnél, a Cuyahoga nevű folyó szeli át s osztja nyugati és keleti részre, melyeket nagyszerű viadukt köt össze a folyó fölött. A protestáns magyar lakosság (többnyire munkások) legnagyobb része a város délkeleti sarkában lakik, míg a németek a város többi részében vannak elszórva. A tulajdonképeni belvárosban — a központon — nincsenek lakóházak, csak üzletek s középületek; amazok a külvárosokban vannak, s minden család saját házzal — udvarral és kerttel — bírván, ez teszi a várost oly nagy terjedelmüvé.

Tiszteletes Jurany úr, megérkezte után nehány nappal, magyar nyelvű nyomtatott felhivást tett közzé (a nyomtatvány egészen szabatos, csak az *á* és *é* betűk fölül hiányzik a vonás), melyben a magyar református híveket az 1. számú ref. templomban okt. 12-én délután 3 órakor tartandó magyar isteni tiszteletre hivta meg. Az nap délelőtt, a templomban, Röntgen lelkész által bemutattatván, német egyházi beszédet tartott Eféz. IV. 3. fölött (Igyekezzetek megtartani a lélek egyességét a békesség kötele által), mely után Röntgen lelkész előadva, hogy nagy számú hívei vannak, kiknek nyelvét nem érti, s azok sem az övét, bár tőle hallgatják Isten igéjét s veszik az Úr vacsoráját, t. i. magyar ajkúak a «távoli szép és szabad Magyarországból» — ezekről kiván gondoskodni a német ref. misszió egy magyar lelkipásztor meghivásával. A délutáni isteni tiszteletre, a távolság, hézagos értesülés és rossz idő daczára 120-nál többen, legnagyobb része csak férfiak jelentek meg, kik a szintén számos idegen ajkú s részben más vallású hallgatók nagy bámulatára, erőteljes hangon intonálták s nagy lelkibuzgósággal énekelték a XXV. zsoltárt (Szivemet hozzád emelem és benned bizom, Uram) Szenczi Molnár Albert erőteljes és zengzetes nyelvén; s a durva munkához szokott férfiak, kérges tenyerökkel öröm és elérzékenyülés könnyeit törülték szemeikből, mikor a fiatal lelkész magyarul szólalt meg közöttük, — 3000 mérföldnyire a hazától, s buzgó imája után felvette a magyar bibliából a textust: XXVII. zsoltár 4: «Egyet kértem az Urtól, most is azt kérem, hogy lakhassam az Urnak házában, életem minden idejében, hogy láthassam az Urnak szépségét és látogathassam az ő templomát», — melyre minden szivet megindító beszédet tartott.

A következő vasárnapokon már a 7. számú templomban, a magyar lakosság körében, tartattak az isteni tiszteletek, mind jobban-jobban látogatva. A fiatal lelkipásztor, miután az összes református lelkészeket — többeket a presbyterianusok közül is meglátogatott, megkezdte a hivek látogatását s összegyűjtését is s most már *az első magyar református egyház* alakulása Ohio-államban, folyamatban és biztositva van. Sokkal tobben vannak, Clevelandban is, vidékén is, mint előre, hozzávetőleg gondolni lehetett; s a clevelandi magyar ref. egyház missziói egyház lesz, melynek hatásköre legalább is egész Ohio-államra kiterjed.

Mi egy szivből fakadó áldást küldünk utánok, kik — sanyarú viszonyok miatt vagy előttünk ismeretlen okokból, a *magyar hazát* elhagyták s ama távoli országban telepedtek le, mely igéret földe sokaknak, de csalódásoké is sokaknak: hogy a *magyarok istene*, a kit szivökben elvittek, ne hagyja el őket új hazájokban se! —*á—r*—

FEZ-SIMITÓ KONSTANTINÁPOLYBAN.

A konstantinápolyi bazár egyik érdekes állandó alakját mutatjuk be képünkön, a fez-simitót. A fez tudvalevőleg a modern török fejboritó, mely a fővárosban már csaknem teljesen háttérbe szoritotta a keletiesebb jellegű, de kényelmetlenebb turbánt. A látszólag egyszerű feznek, épen úgy mint az európai czilinder-kalapnak, szakértők előtt nagyon sokféle változatossága van, s keleten, hol a hagyományok oly erősek, ezek a változatosságok nagy része külön nemzetiséget, felekezeti különbséget s esetleg rangot és állást jelentenek. A piros szin árnyalataiból az igazhitű mohamedán távolról megkülönbözteti a fez gazdájának eredetét, így pl. a világos piros szinű fez egyiptomit jelent, s még nagyobb különbségeket lehet találni a fez nagyságában s esetleges diszitésében. De bármily különféle is a fez, abban mindannyi megegyezik, hogy időről-időre szükséges kisimitani, hogy jól álljon, épen úgy, mint a czilinder-kalapokat — az ismert műszó szerint — «ki kell vasalni». Ezt a mesterséget üzi a bazárnak képünkön látható érdemes tagja. Az egész munka nehány perczig tart. A fezt reá teszi a mintára, mely fából készült, de réz vagy bronz bevonással, s azután két oldalról is megsimogatja s ha szükséges, egy kis gőzzel felmelegíti. A konstantinápolyi dandy, épen úgy mint nyugati társai az európai nagy városokban az utcza-sarkokon álló cziszmatisztitóknál, nyugodtan várja be a mütétnek végét, mely őt újból «szalonképessé» teszi, sőt a kinek elég ideje és pénze van, naponkint ellátogat e helyre, mint nálunk némely gavallér a fodrászműhelybe. A fez-simitó készlete igen csekély, mintái száma sem nagy, de nem is követel oly sokat, mint a mi czilinder-vasalóink s mégis tisztességesen meg él mesterségéből.

A ZANZIBÁRI SZULTÁN.

Kelet-Afrika partvidékein egyetlen város sem emelkedett fel megközelítőleg sem annyira, mint az arab Zanzibár, melynek nevét száz évvel ezelőtt csak a hajósok és tudományosan képzett utazók ismerték, mig ma már 100,000-nél több lakossága van s neve minden középiskolai tanuló és szorgalmas ujságolvasó előtt ismeretes hangzású. Évtizedeken át innen indultak ki s ide tértek vissza a leghiresebb afrikai utazók, ezt a várost tekintették a rabszolga- és elefántcsont-kereskedés gyüpotjának, s a Közép-Afrika nagy tavaihoz vezető utak kulcsának. Maga a város már régóta valódi világkereskedelmi pont s lakosai teljesen hozzászoktak az európai művelődés számos fényüzési czikkéhez is, míg a szegényebb osztály főkép abból él, hogy az európaiak által szervezett karavánokban részt vesz. Oly gyakorlottak és ügyesek a zanzibáriak már e tekintetben, hogy Stanley is, midőn legutolsó hires utjára kelt a Kongóra épen nem tartotta feleslegesnek, hogy karaván jának nagy részét innen a messze távolból, Afrikának épen ellenkező pontjáról szerezze be.

Napjainkban, midőn az európai nagyhatalmak s első sorban Anglia és Németország Afrika felett megosztozkodtak, a zanzibári szultán hatalma is véget ért. Igaz, hogy az előtt sem volt rendkívül nagy, mivel Zanzibár szigetén kívül, melynek a főváros igen jelentékeny részét foglalja el, inkább csak a szomszéd partvidék s egyes nem nagyon távol eső szigetek ismerték el kétségbe vonhatlanul a zanzibári szultán fenhatóságát, mig a nagy birodalom többi része felett csaknem oly névleges volt uralkodása, mint a közép-afrikai európai államoké, a melyeknek lakói részben még nevét sem ismerik uralkodójuknak: de legalább megvolt a zanzibári szultán függetlensége, mig jelenleg a németek és angolok megegyeztek abban, hogy Zanzibár angol protektorátus alá jusson, azaz ezentul csak névleges uralkodó legyen. A jelen év nov. 7-én kellett megérnie azt a jelenlegi szultánnak, kinek arczképét most bemutatjuk, hogy Enan Smith ezredes zanzibári angol főkonzul és Sir Fremantle vice admirál magában a szultán palotájában s az ő legtekintélyesebb alattvalói jelenlétében felolvasták a protektorsági nyilatkozatot s ennek értelmében rögtön mindenütt kitüzték az angol zászlót, a hol eddig csak zanzibári zászló volt. Az egykori birodalom némely pontjai ugyan ma még meghagyattak a zanzibári szultán korlátlan hatósága alatt, de — régen ismeretes Aesopus meséiből — hogy ez az önállóság csak elmélet jelenleg is, és még inkább az lesz jövőben.

Maga a jelenlegi szultán, Ayyal-Bu-Sayyid, különben telivér arab, mint közvetlen elődei is, és állítólag Mohamed egyenes utódai közé tartozik. Ez a hatalmas arab dynasztia csak két nemzedék óta honosodott meg itt Kelet-Afrikában, s a család egy ága melyet az arabok ma is nagy tiszteletben részesítenek, Muscatban uralkodik a Perzsa-öböl torkolata mellett fekvő kis országban.

IZSÓ MIKLÓS ÉS A BÉCSI MAGYAR TEKHNIKUSOK.

Izsó Miklós 1858 és 1859-ben Bécsben dolgozott, előbb Fernkorn, azután Hans Gasser szobrászi műtermében. Mind a két műterem a Wiedenen volt, a hol, a műegyetem fekvésénél fogva, a legtöbb tekhnikus is lakott. Többen közülök megismerkedtek Izsóval, s ez elbeszélte nekik élete viszontagságait, a míg csak ennyire is juthatott, hogy nagyhírű szobrászok oldala mellett, kőfaragó munkákat végezve, művészetet is tanulhat. Megmutatta nekik gróf Széchenyi István márvány mellszobrát, melyet akkor a Gassertől készített minta után, a mester megbizásából, a Széchenyi-család számára faragott. Az ifjak megszerették Izsót; nem műértelemből, hanem puszta intuitióból eltalálták, hogy ennek a szegény szobrász-legénynek tehetsége van. Ifjú lelkesedéssel karolták fel ügyét; önköltségükön (az u. n. krajczáros-egylet pénzéből) kiküldötték évi 600 frtnyi segélylyel, két esztendőre Münchenbe, hogy az ottani akadémián tovább képezze magát. Fel is akarták hivni Izsóra az ország figyelmét. Még egy példánybun elkészitették vele gróf Széchenyi István mellszobrát, s ezt az Akadémia üléstermének szánták. 1860 őszén Izsó elkészült a mellszoborral; a «tekhnikus magyar ifjuság» levelet irt a M. Tudós Társaságnak, és leszállittatta a márvány mellszobrot Pestre. Az Akadémia szép levélben köszönte meg a lelkes ifjaknak hazafias buzgalmukat, és az Izsótól készített mellszobrot, a kifejezett kivánsághoz képest, az ülésteremben helyezte el. Ott áll ez most is, az elnöki emelvénynyel szemben, balkéz felül. Az Akadémia heti üléstermét sokan látogatják, de a legkevesebben tudják, hogy az a Széchenyi-szobor Izsó *első* műve, melylyel a nyilvánosság elé lépett.

A bécsi tekhnikus magyar ifjuság levele, melylyel a szobrot a magyar tud. akadémiának megküldte, így hangzik:

Tekintetes Magyar Tudós Társaság!

Midőn alólirott ifjuság az átala megrendelt s Izsó Miklós hazánkfiától Münchenben elkészített. Széchenyi-mellszobrot jelenleg a tekintetes Magyar Tudós Társaságnak oly czélból ajánlja fel, hogy a megszámíthatlan érdemeket szerzett, halhatatlan nevű honfi, a legnagyobb magyar élethű mell-szobrát, a nemzet által emelendő palotája valamelyik teremében felállítana — hármas kötelességnek óhajt megfelelni.

Először és mindenek előtt ama kegyeletnek akarja ezzel csekély bár, de őszinte, tiszta szivből eredő áldozatát bemutatni, melylyel hazánk regeneratora iránt minden magyar, de kivált a hazai technikus fiatalság tartozik, melynek számára a pályát, hogy ez hona java előmozditására haladhasson, Széchenyink nyitá meg és egyengeté először.

A ZANZIBÁRI SZULTÁN.

Továbbá tiszteletét óhajtja alólirott ifjuság, e szobor felajánlásával, kifejezni, azon szellemileg legmagasabb polczon álló nemzeti intézet, a Magyar Tudományos Akadémia iránt, melynek egyik ernyedetlen indítványozója, alapítója s fáradhatlan munkása a megdicsőült vala.

S végre gyenge erejéhez és szerény hatásköréhez mérve, alkalmat akart nyujtani, e szobornak Izsó Miklós általi elkészíttetése által arra, hogy egy fiatal művészi tehetség, ki szorgalma- ihlettségének már többször jelét adá, — e művével magát a honnak bemutathassa, s hogy a tekintetes Magyar Tudós Társaság figyelmét, mely szép feladatául tüzte ki magának hazánkban a szellemi művelődés emelését s terjesztését — ezen, anyagi küzdelmei miatt pályáján csak nehezen haladható, ifju szobrászunkra felhivja.

Tekintetes Tudós Társaság! ha végig tekintünk hazánkon, ifju keblünket öröm dagasztja, ama tapasztalatnál, hogy a nemzetünkre önsulyként nehezedő és azt tökéletes elnyomással fenyegető utóbbi nehéz évek daczára hazánk müveltsége, tudományossága és művészete nem csak nem sülyedt, de épen ezekben és ezek által óhajtván feltett nemzetiségét fóntartani, azok oly lendületes kifejlődést nyertek, milyennel az azt megelőző évtizedekben nem dicsekedhettünk. Vannak a hon határain kivül is tisztelet — s becsülésben részesülő tudósaink. Szépirodalmunk virágzó kert, mely sok s hasznos gyümölcsöt igér; nemzeti zenénk és zenészeink a külföld figyelmét is felkölték; színészetünk mai napig hiven megfelelt hármas föladatának, és nemzeti apostolként terjeszté a szépet, a jót, az igazat s festészetünk jeles veteránokat és nagyreményü fiatal tehetségeket képes felmutatni.

A művészet ágai közt egyedül a szobrászat az, melyre szomoru szemmel kell tekintenünk. A nemzet és egyesek érzék ennek szégyenitő hiányát, és mig egyrészről a kegyeletnek óhajtának eleget tenni, másrészt művészetünk ezen árva gyermeke felkarolása tekintetéből, számtalan jelesünknek szobrokat akarnak emelni és e czélra össze is tevék áldozatfilléreiket. De szobrásaink nincsenek! vagy ha van is egynehány, azok tehetségét az eddigi mindennapi kenyérkereset sanyarusága elnyomta, elszibasztotta.

Midőn tehát a nemzet áldozatfilléreit, szobrok emelésére összehalmozza, kettős czéljának csak egyik felét érheti el: Szobrokat emelhetünk; de hogy méltók legyenek azok emlékeihez, kiket velük megtisztelni óhajtunk, külföldi jeles művészek által kell elkészíttetnünk.

Áthatva e szomoru igazság érzetétől, mult évben, midőn nemzeti érdekemkérti lelkesedés az ország minden pontján egy érzéssel, egy lélekkel tört ki, — alólirott fiatalság örömteljes meglepetéssel vett észre egy fiatal tehetséget, ki szobrászatunk parlag terén, szép virágokat igért teremhetni, ha a tehetségnek éltető levegője, a teljes kiképeztetés megadatik.

E tehetség Izsó Miklós, ki már zsenge korában, a szobrászat iránti hajlamának jelét adván, Ferenczy oldala mellett három évig dolgozott és tanult. Ennek elhunytával, hosszas küzdelmek után, végre Bécsbe került, hol előbb Fernkorn hires öntődéjében nyert alkalmazást, később pedig Meisner, majd pedig Gasser szobrászhoz jutott; azon Gasserhez, ki hazánkban leginkább Széchenyink meliszobra elkészitése által tett névre szert. Nem honunk gyermeke, ismert lett előttünk; de azt csak kevesen tudják, hogy ezen az egész országban elterjedt Gasser-féle szobor eredetijét is fiatal földink, Izsó, készíté a mester mintája után.

Ily tehetségnek jeleit adván, alólirott fiatalság mult évi október végével, Izsót saját költségén Münchenbe utaztatá, hol ez művészeti tanulmányozásában oly bámulatos haladást lőn, mikép jelenleg a müncheni képzőművészetek Akadémiájában már a negyedévi tanulókkal versenyt dolgozik.

Szorgalmának és tehetségének bizonyitványát, ime az általunk felajánlott, carrarai márványból készült Széchenyi-mellszobrával mutatjuk be, teljes tisztelettel, a Magyar Tudós Társaságnak, azon kedves reményben, hogy a mire alólirt fiatalság, szük hatásköre érzetében, elég erővel és tehetséggel nem bír ez ifju hazánkfia további kiképeztetésére nézve, kegyes pártfogását, a részben nem fogja megvonni, miszerint, hatályos befolyása és ajánlata folytán, a művészetpártoló hazai közönség megérdemlett figyelme Izsó Miklós tehetségére felhivassék.

Teljes tisztelettel vagyunk a tekintetes Magyar Tudós Társaságnak.

Kelt Bécsben november 20-án 1860

alázatos szolgái

A technikus magyar ifjuság.

KOCH ÉS A TÜDŐVÉSZ.

Berlin most az orvosok és tüdőbajosok Mekkája. Minél előbb megismerni Koch gyógyító eljárását, minél előbb megszerezni a hatalmas orvosságot — minden orvosnak hő vágya; a szegény betegek pedig, kikre egy-két hét is életkérdés, a reményektől, a kétségbeeséstől hajtva, egyenesen oda sietnek, hol rájok nézve az élet forrását vélik fakadni.

Sok elökelőség, a tudományosság hirneves férfiai is fölkeresik Kochot. Meglátogatta Pasteur egyik tanitványa is, dr. Hacks Károly, ki most egy párisi lapban érdekesen ir Kochról és vizsgálódásairól. A franczia iró czikkében a következőket olvassuk:

«A hires férfiú külseje meglep az első látásra. Alacsony, holott Németországban nagyrészt magas férfiak vannak. Látnivaló, hogy egész ereje az agyában fészkel, abban a gondolkozó, kutató főben. A magas, széles, nyilt homlok alatt aranykeretü pápaszemének üvegén keresztül két nagy kék, kereső szem néz reánk és a tömött bajusz alá rejtett száj körül gúnyos mosoly játszik. Koch egész modora és magaviselete ritka egyszerüséget és szerénységet árul el. Semmitől se fél úgy, mint a feltünéstől és a reklamtól.

1842 deczember 11-én, Clausthalban született. 1862-től 1866-ig orvostant hallgatott Göttingában s legelőször Posenben volt gyakorló orvos. Néhány év mulva már hozzáfogott a tuberkulózis tanulmányozásához, fölfedezte e betegség baczillusát, szinesre festette, tanulmányozta és végre tudományosan megállapította, hogy a tuberkulózist baczillus idézi elő.

E tanulmányok csakhamar az elsőrendű tekintélyek sorába emelték az eddig ismeretlen orvost. A porosz kormány 1883-ban Egyiptomba, onnan Indiába küldötte, hogy fölfedezze a kholera eredetét. Fáradozásait megint siker koronázta, s manapság már senki sem kételkedik benne, hogy a Koch által fölfedezett komma-baczillus a kholera előidézője. A kormány 100,000 frankkal ajándékozta meg a tudóst, mikor Indiából hazatért.

Koch tanulmányainak az a végczélja, hogy fölfedezze a ragályos betegségek okait. Meg van győződve, hogy a mit ő a kholera és tuberkulózis s mások kevésbbé veszedelmes betegségek, mint például a csúz gyógyítása érdekében tettek, végre az orvosi tudomány valamennyi terén megtörténik. Épen azért még korántsem tartja befejezettnek feladatát.

Koch ez idő szerint, mint látszik, letért eredeti útjáról. Most már nem annyira a mikrobákat keresi, mint inkább az eszközöket, melyekkel az élő emberek testében elpusztíthassa azokat, s ezáltal a betegségeket meggyógyíthassa.

E czél érdekében hosszas és beható tanulmányokat tett. Egy közönséges üvegcsővel kezdte. Az ilyen tubust mindenekelőtt megmelegítik aztán egy bizonyos mennyiségű terméketlen meddő baczillust öntenek beléje. Ezt a tenyész-bouillont aztán «agar-agar»-ral, a gelatine egy nemével preparálják. Ha ez megtörtént, oly mikrobákat helyeznek belé, melyeket egyenesen egy tüdővészes ember váladékaiból szereztek, ezután a nyilást elzárják pamuttal, mely elegendő levegőt bocsát a csőbe, de nem engedi,

hogy a benne levő organizmusok elillanhassanak. Ezután a csövet hevítő kamarába tesszik, melyben egyenletes a hőmérséklet. A mikrobák bizonyos idő leteltével, gyorsan szaporodnak és összeségükben egy gümő jellegzetes alakját veszik fel.

De a siker érdekében szükség van «tiszta tenyészet»-re s ezt a következő módon nyerjük: Az első tenyészet egy részét friss üvegcsőbe teszszük, ezt egy harmadikba s így tovább, egész ötven-hatvanig, mig végre teljesen tiszta tenyészetet kapunk, vagyis olyat, melyben csak a tanulmányozásra szükséges mikrobiák vannak.

Koch mindenekelőtt ezekkel az új tenyészetekkel tette meg kisérleteit s megpróbált minden vegyi hatást a baczillusokon. Végre úgy találta, hogy az arany a legerélyesebben hat reájuk. Tapasztalatai szerint egy vagy két milliomodrész chlorür-aranycyán elegendő, hogy a tiszta tenyészetben megszüntesse a tiszta gümő-bacillus továbbfejlődését. Koch ezután tengeri malaczokon tett kisérleteket, mert ezek az állatok legfogékonyabbak reá, hogy beoltás által befogadják a tüdővészt.

A tüdővészes tengeri malaczon aztán végig próbálta minden szerét és sajnálkozással tapasztalta, hogy a mi a tubusban oly kitünően hatott, az állatban hatását veszti. A beoltott tengeri malaczok egytől egyig elpusztultak a tüdővészben.

De nem tántorította meg a sikertelenség. Újabb kisérletekhez fogott és végre megtalálta a szert, mely az üvegcsőben is hat, de egyuttal az állat testében is megtartja baczillus-irtó tulajdonságát. S a tüdővészes tengeri malaczban ez az anyag megszünteti a baczillusok terjedését és sokasodását s az állatok meggyógyulnak.

Egy csomó állatot választott ki kisérletei számára s minden nap megölt egyet, hogy meggyőződjék az anyag hatásáról. Gyakran óránkint megölt egy-egy a szerrel beoltott állatot, hogy a gyógyulás haladását is megfigyelhesse. Kitünt, hogy a *betegség nyomban a beoltás után megállapodott* s egyes esetekben még tovább tartott ugyan ebben a stádiumban, de végre teljesen megszünt. Egyénéhány ilyen meggyógyított tengeri malaczot még most is gonddal őriz Koch laboratoriumában.

Csak ezután fogott a tudós *az emberek gyógyításához*. Betegeit a kórházakból választotta. A betegek száma, a kiket beoltott, nem túlságos nagy, de elég tekintélyes arra, hogy megerősítse mindazt, a mit keresett és megtalált. — Most már aztán jobban ki fogja terjeszteni kisérleteit. Bizalommal önmagában és fölfedezésének sikerében, nem válogatós többé a betegeiben. Hisz ő már nem kisérletez többé, hanem gyógyít és munkaprogrammjának harmadik részét is befejezte.

Ujabban a következőket irják Berlinből:

A beoltási kisérleteket Koch segédjei s mindazok, kik ezzel megbizvák, szivesen megmutatjak az orvosoknak, de oltó anyaghoz senki sem jut, mert ez a berlini kisérletezési állomásokon is kevés. Türelemre intik tehát a betegeket, kik Berlinbe akarnának menni, mert mostanáig — eltekintve a nagyon költséges eljárástól — még a privatim kezelt beteg is csak kisérletezés tárgyának tekinthető. — Kochot pénzajánlatokkal is ostromolják, hogy adjon szert. Egy olasz. hir szerint 5000 márkát ajánlott egy kis üvegért. Koch eddig csak nehány orvosnak adott. Hire jár, hogy Vilmos császár a vörös-sasrend nagy keresztjével tüntette ki Kochot.

Kochot minden felől üdvözlik. A hires *Pasteur* is táviratban üdvözölte Párisból. Az eddigi kisérletekből egy bizonyos, hogy a külső tuberkulózis gyógyítható. *Koch* egyik látogatójának azt mondta — nem neki, hanem a modern mikroszkopiumok készitőinek tartozik hálával. A tiz évvel ezelőtti nagyító üvegekkel meg se láthatták volna a gümőbaczillust *Gerhardt* berlini orvostanár előadásából kitünt, hogy minél nagyobb a tüdőben történt pusztulás, annál erősebb a reakczió, *melyet Koch szere előidéz, vagyis igen lefogyott*, gyönge betegeknél a hatás végzetes lehet. *Fräntzel* tanár figyelmeztette az előadására összegyült orvosokat, hogy a gyógyszerből ne használjanak nagy adagokat. Volt rá ugyanis egy eset, hogy a beteget a tulságos menynyiségü befecskendezés huszonnégy óra alatt megölte. *A szer előállitási módjának titkolása* nagyon is helyén való, mert különben száz meg száz készületlen orvos állitaná elő és alkalmazna ily szert és mivel nem rendelkeznek a kellő ismerettel és tapasztalattal, kiszámithatatlan károkat okoznának. Berlin városa képviselőtestülete nov. 20-iki ülésében Koch Róbertet egyhangulag Berlin diszpolgárává választotta. A bécsi poliklinikán kedden történtek meg a Koch-féle első oltások, egy csont-tuberkulózisos asszonyon és egy nyakmirigy gümőkóros férfin. A befecskendezést Schnitzler tanár végezte, ki aznap érkezett meg Berlinből, magával hozva a szert.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Petőfi nejéről fényesen kiállított kötet jött ki a sajtó alól Szana Tamás tollából, Grill K. kiadásában. «*Petőfiné, Szendrey Julia*» a czime a sok tekintetben érdekes könyvnek, mely a nagy költő nejéről, annyi

lángoló költeménye forrásáról először nyujt részletesb életrajzi adatokat, s közli Szendrey Julia költeményeit is, melyek eddig szintén csak elszórtan jelentek meg. Szana teljesen ismeretlen adatok, Szendrey Julia magánlevelei s a kortársak még közzé nem tett följegyzései után világítja meg a szellemes, különcz és szerencsétlen nő jellemét, ki mint irónő is oly tehetségre való műveket hagyott maga után az irodalomban.

A 238 oldalra terjedő kötetből 182 az életrajzé, mely részben Petőfi életéhez is tartozik. Tizenkilencz évvel élte túl Petőfi neje férje halálát, 1868 szept. 6-án hunyt el. Azon a napon temették el, két nap múlva, mely épen évfordulója volt annak, mikor először találkozott Petőfivel. Halálát a lapok röviden és hidegen jelentették. Szana meleg részvéttel ir róla. — Szana könyve izléses kiállitású diszmű, vastag papirra nyomva. A Franklin-társulat nyomdájából került ki. A díszt rajzok is emelik, minden fejezetnél és több költeménynél. Ezeket kiváló rajzoló művészek, mint Roskovics, Baditz Ottó, Spányi, továbbá Neogrády és Stetka készitették. A könyv külső borítékára is Roskovics rajzolt festői érzékkel egy virágos mályva bokrot. Ugyancsak az ő rajza után adja a könyv Szendrey Julia arczképét hű másolatban fiatalkori fényképe után. A könyvből többféle kiadás készült; néhány példány japáni selyempapirra van nyomva, fehér atlasz táblákkal. Ebből egy példány ára 30 frt. Vastag velinpapirra nyomva, atlasz emboitageban 10 frt, atlasz kötésben 8 frt, szines papirkötésben arany metszéssel 5 frt 40 kr., szines borítékban, füzve pedig 4 frt 50 kr. A közeledő ünnepekre alkalmas ajándék-könyv.

«AZ EMLÉKEZET.»
Mutatványkép Szana Tamás «Petőfiné Szendrey Julia» czimü könyvéből.

* **A gönczi Károli-Gáspár-ünnepről** részletes leirást közöl az angol bibliai-társaság havi folyóiratának novemberi füzete, bemutatván a gönczi ref. templom ujját és Károli bibliája 1612-ki kiadásának czimképét. A tudósitást az angol bibliai társaságnak az ünnepen résztvett megbizottja, dr. Duka Tivadar, magyar tud. akadémiai tag irta, ki megragadja ezt az alkalmat, hogy az angolokkal lehető röviden megismertesse a magyar nemzet sok szenvedését a multban, s ezzel kapcsolatban ragaszkodását elveihez s tántoríthatlan szabadságszeretetét. Ugyanezen füzetben Millard Henrik Ede, a biblia-társaság bécsi ügynöke is ir a szép ünnepről, s többek közt a «Vasárnapi Ujság»-ot is idézi tanuságul, hogy Duka ünnepi beszéde mily nagy hatást tett, s mily nagy a rokonszenv hazánk protestánsai s az angolok között. Említésre méltó, hogy e füzetben a nagy számmal előforduló magyar hely- és személynevek hibátlanul közöltetnek.

Görög és római régiségek, segédkönyv az irodalmi és művelődéstörténeti tanításhoz, dr. James Gow, a nottinghami kollegium igazgatójának műve után magyarosítva. E munka a történeti és irodalmi tanításhoz segédkönyvül készült; czélja az ókori történettanitás kiegészítéseül és a klasszikus történetirók és szónokok műveihez felvilágositásul a görög és római államintézmények rövid, világos áttekintését adni. Az újabb tantervi módositások által a gymnázium V. osztálya számára a legalkalmasabb segédkönyv, a mennyiben a görög tanulmányt pótló terv szerint Thukydides mellett a görög államrégiségek tárgyalandók, s ugyancsak ebben az osztályban Livius olvasása is a római államrégiségtani ismeretek összefoglalását megköveteli. A legtekintélyesebb angol iskolai kézi könyvek egyike, melyet nagyon helyes volt a magyar ifjuság számára is hozzáférhetővé tenni. Térképek, a régi kor nevezetes épületeinek, szobrainak s egyéb mű tárgyainak rajza is hozzájárulnak a könyvecske értékének öregbitéséhez. Csinos kiállitásban, izléses kötésben, ára 1 frt. 20 kr.

«Az egyetemes regénytár»-ban Singer és Wolfner kiadásában megjelent: «A Pierre lelke» czimü regény, irta Ohnet György. «A Pierre lelke» külön helyet foglal el a neves franczia regényiró művei közt nemcsak kiválóságánál, hanem sajátszerüségénél fogva is. Az emberi lélek mysteriumának érdekes tüneményét állitja elő megkapó vonásokkal, a léleknek a test fölött való uralmát bizonyitva, de tartózkodva nehézkes filozófiai fejtegetésektől. A regényhez a második kötetben ugyancsak Ohnetnek egy kis elbeszélése van csatolva «*Orsolya néni*» czimmel. A két kötet ára csinos piros vászonkötésben együtt 1 frt.

A halotthamvasztásról. *Felletár* Emil orsz. vegyész kis füzetkét bocsát közre, melyben érdekesen fejtegeti a halotthamvasztásról táplált véleményét. Felsőbb helyről intézett kérdésre válaszol Felletár s 36 lapra terjedő munkájában mindenütt érthetően és világosan indokolja véleményét. A bünvádi eljárás tekintetéből károsnak, közegészségi szempontból pedig feleslegesnek tartja a halotthamvasztást, ámbár bizonyos garancziák mellett azt megengedhetőnek véli. Ily feltételek volnának, hogy a halotthamvasztás csupán a főváros területén engedtessék meg és a holttest csak akkor hamvasztható el, ha az illető ezt jogérvényes végrendeletben kivánja.

Az Athenaeum nagy képes naptára jókora vastag kötetben jelent meg 1891-re, bő olvasmánynyal, az elmult év nevezetesb szereplőinek, halottjainak életrajzával és arczképével, a kiválóbb események ismertetésével. Szépirodalmi részében Endrődi Sándor, Váradi Antal, Dalmady Győző, Szabó Sándor közölnek költeményeket, Józsa Antal pedig közli az akadémiai pályázaton dicsérettel kiemelt verses históriáját. Elbeszélések Murai Károly, Tolnai Lajos, Fanghné Gyujtó Izabella, Szépfaludi Ö. Ferencz és Sziklay János tollából olvashatók, ismeretterjesztő czikkek dr. Hankó Vilmostól és Timár Szaniszlótól. A szépirodalmi rész után következik a «Közhasználati rész», mely sok tudnivalót tartalmaz. Végül van a terjedelmes tiszti czimtár, mely az ország összes hivatalait, törvényhatóságait magában foglalja. Ára 1 frt.

Folyóiratok. A «*Századok*» novemberi füzete közli Thaly Kálmánnak ama becses adalékait, melyeket a nyitrai káptalani levéltárban talált Balassa Bálintról, s a történelmi társulat legutóbbi ülésén olvasott fől. Komáromy András folytatja Thelekessy Mihályról irt terjedelmes dolgozatát, Wertner Mór a László erdélyi vajda nemzetségéhez nyujt adatokat. Szádeczky Lajos a fogarasi nyilvános levéltárakról tájékoztat. — A «*Turul*» a heraldikai és genealogiai társulat közlönyének új számában Majláth Béla folytatja Liptómegye törzsökös családjainak ismertetését, ezuttal a szentmiklósi és óvári Pongrácz-családról irván. Csoma József, dr. Wertner Mór, Csergheő

Géza dolgozatai találhatók még a füzetben. — A «*Természettudományi Közlöny*» új füzetének nagyobb közleményei ezek: A magyarok honfoglalásának ideje és a csillagászat, dr. Lakits Ferencztől. Fürdőinkről, dr. Chyzer Kornéltól. Az élet általános jelenségei (Pflüger beszéde). Az opál, Schmidt Sándor «A drágakövek» czimü könyvéből s ezeken kivül több kisebb czikk.— A «*Turisták Lapjá*»-ból a szeptember-októberi szám együtt jelent meg. Tartalma: Magyar turista-egyesület, dr. Téry Ödöntől. A magyarországi Kárpát-egyesület központositása, Szutórisz Frigyestől. Válasz Szutórisz Frigyes czikkére dr. Thirring G.-tól. Kirándulás a Zsivány-barlanghoz, Moussong Gézától. Pécs és környéke, Kiss Józseftől. Vasvármegye a turistaság szempontjából (4 képpel), Ebensperger Jánostól. Vándorlások Liptómegyében (2 rajzzal), Mihalik Józseftől. A Fátra-csúcs, Muttnyánszky Jenőtől. A Margitsziget fái, Hanusz Istvántól. Melléklet: Kőszeg város képe.

Előfizetési felhivás. Kornis Elemér «*Ibolyák*» czimen megjelenő rajzokra és beszélyekre hirdet előfizetést. Életből vett képek, történetek lesznek, Rosenmayer Ferencz ifju művész illusztráczióival. A 10 ivre terjedő kötet előfizetési ára 1 frt 20 kr., mely szerzőhöz Budapestre (I., disztér, 14. sz. a.) intézendő.

A műcsarnok téli kiállítása e hó 25-ikén minden bizonnyal megnyilik. Az idén nem kis feladat a művek elhelyezése, melyek hazai és külföldi művészektől egyaránt nagy számban érkeztek. A megbirálás sem volt csekély feladat.

A biráló bizottságban *Feszty* Árpád előadó, *Benczur* Gyula, *Ebner* Lajos, *Keleti* Gusztáv, *Strobl* Alajos, *Stetka* Gyula és *Vágó* Pál vettek részt és másfél napon át, szakadatlanul minden egyes kép és szobor fölött tüzetes szemlét tartottak. Az eredmény az volt, hogy az ötszáznál több mű közül 63 művet találtak el nem fogadhatónak. Mind a mellett oly nagy a száma a nagyrészt kiváló becsü és nagyméretü műtárgyaknak, hogy azok elrendezése a műcsarnok évről-évre szükebbre bizonyuló termeiben a rendezőbizottságnak és *Telepy* Károly műtárnoknak sok gondot okoz. A kiállításnak egyik kiváló darabja *Munkácsy* Mihálynak egy nagy arczképe lesz, mely Pulitzer budapesti születésü amerikai nábob feleségét ábrázolja, egész életnagyságban, fehér báli ruhában, szingazdag szalon-környezettel. *Munkácsy* elküldte Liszt Ferencz arczképét is, melyet Colpachban festett, élet után, alig egy-két héttel a mester halála előtt.

A népszinházban nov. 15-ikén eredeti operette került szinre. *A kassai diák*, melyhez a zenét Erkel Elek, a népszinház jeles karmestere s több komoly stilü operette szerzője irta, a szöveget pedig Szigligeti «Udvari bolond» vigjátéka után Vidor Pál, a népszinház tagja készité, de ez a szöveg kevésbbé sikerült neki, mint egy pár derült népszinmüve. Ebben nem elég a vidámság s általában a szöveg nehézkes. Erkel zenéje szerencsésebb librettót érdemelne. Műgonddal, vonzó zenei ötletekben gazdag magyar motivumokkal, sok frisseséggel, dallammal szerkesztett zene az, finoman, biztosan irva. Ambicióval dolgozott komoly részek, vidám könnyüségü dalok, erőteljesen alkotott karok értékes változatban követik egymást, s a közönség sok élvezettel fogadta e zenét.

Az operette Ágnes özvegy magyar királyné viseg-rádi udvaránál játszik. Hősei Brebir Pető, a bujdosó magyar nemes, a ki kassai diák álruhájában a királyi udvarhoz megy, mert szerelmes Jusztin udvarhölgybe, a kassai biró hugába. Jusztint azonban erősen kerülgeti Venczel (László néven magyar király), a csélcsap királyfi. Megtudván azonban az udvari testőrnek bejutott Pető és Jusztin szeretmét, úgy határozza és proklamálja, hogy Pető Deodata vén udvarhölgyet vegye el. Jusztin pedig Rosenberghez, a vén udvarmesterhez menjen nőül. Pető és Jusztin szökést határoznak, a mibe Pető bevonja Venczelt is, úgy, hogy az utóbbi Deodatát szökteti, abban a hiszemben, hogy Jusztin. Megcsipik a vén udvarhölgy társaságában és szégyenszemre vissza kell neki vonulnia Csehországba. Pető és Jusztin pedig egymásé lesznek. Petőt, a kassai diákot Blaha Lujza játszotta és énekelte szeretetremélto elegánczával. Jusztint Réti Laura énekelte, Deodatát a sok humorral biró Csatai Zsófi. Az özvegy királyné komoly szerepe Funták Ágnes kisasszonynak jutott, ki mint vendég lépett föl. Solymossi Elek, ki pár hét óta ismét tagja a szinháznak, nagy derültség közt játszotta Hancsikot, a kassai birót. Meg kell még említeni Vidort (Venczel), Kassait (udvarmester), Tollagit (udvari bolond) és Horváth Vinczét, mint udvarmestert. A szerzőket a közönség kitapsolta.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia nov. 17-iki ülése a harmadik osztályé volt, több szakszerű felolvasással. Dr. *Hőgyes* Endre, ki a budapesti Pasteur-intézetről közérdekü előterjesztést tett, fölhasználta az alkalmat, hogy a magyar tudományosság eme díszes csarnokában meleg szavakban ünnepelje az orvosi tudomány ama diadalát, melyet Koch szerzett meg. Az ülésen *Than* Károly elnökölt.

Az első értekezés székfoglaló volt. Ezt *Khernd*l Antal levelező tag tartotta «A lánczhidak merevitő tartói mértani elméletéről» czimen. A budapesti lánczhid megvizsgálásakor szerzett tapasztalatait is felhasználta. Szabad előadásban, folyékonyan és szabatosan beszélt a lánczhidak technikájának legfontosabb részéről és rajzlapokról is magyarázta. Megéljenezték az előadást. Than Károly két vendég közös dolgozatát olvasta fel. Ebben *Baumann* Jenő freiburgi egyetemi tanár és doktor *Udránszky* László «A zsirsavhoz tartozó nehány diaminnak fiziologikus hatásáról» értekeznek. — Bemutatta ezután még *Than* a *Bugarszky* István részéről: «A bázisok sebességi coefficienseiről,» azután *Nuricsán* József egyetemi asszistenstől adta elő «A carbonyl-sulfidnak új képződési módja» czimü dolgozatát. — *Hőgyes* Endre folytatta a bemutatásokat. *Tangl* Ferencznek «Amputácziós neuroma és idegregeneráczió» czimü dolgozatát ismertette. Hőgyes tanár ezután adta elő jelentését a vezetése alatt álló Pasteur-intézetről. Most már elmult a három hónap, mely alatt a gyógykezelt egyéneken a gyógyitás eredménye bizonyosan kitünhetett. A kezelt 104 eset közül csak két esetben volt sikertelen a Pasteur-féle gyógyitási mód. A gyógyitottaknak tehát csak egy százaléka halt meg. A két meghalt gyermek közül az egyiket már későn hozták az intézetbe. Május 15-ikétől október 15-ikéig összesen 423 megmart egyént kezelt a Pasteur-intézet. Ezek közül összesen négy esetben nem sikerült a gyógyitás. Végül Hőgyes a Koch tüdővész-ellenes beoltásairól való megemlékezéssel fejezte be előterjesztését, melyet megéljenezték. Dr. *Entz* Géza műegyetemi tanár mutatta be még *Lendl* Adolf dr. értekezését, mely az 1890. év pókászati kutatásairól szól. Ez után rövid zártülés következett.

A tud. akadémia könyvkiadványai és a hazai iskolák s intézetek. *Szily* Kálmán főtitkár a következő értesitést teszi közé:

«A magyar tud. akadémia f. évi okt. 27-én tartott összes ülésén elhatározta, hogy 1791-től kezdve az akadémiai kiadványok egészen ingyen való küldését megszünteti: továbbá, hogy az összes hazai felső- és középiskolák, egyetemek, akadémiák, gimnáziumok, reáliskolák, gazdasági és kereskedelmi akademiák: tanitóképző intezetek az «Akadémiai Értesitő,» ha a főtitkári hivatalnál ebbeli kivánatukat 1890. decz. 31-ig bejelentik, ingyen és bérmentve; az Almanachot, Értekezéseket, az Osztályok és Bizottságok egyéb rendes kiadványait, megjelenésük után három hó elteltéig, egy-egy példányban $^1/_3$ (ötödrész) áron, vagy pedig mindezeket, a könyvkiadó-vállalat illetményével együtt, évi tiz forintnyi átalány-összegért, a külön alapok (Kazinczy-, Széchenyi-, Teleki-alap) költségén kiadott munkákat pedig féi áron rendelhetik meg a főtitkári hivatalnál, hova mindennemü reklamácziók is intézendők. Egyéb tanintézetek, népiskolák, társulatok, egyesületek, olvasó- és társaskörök, kivánatra az Akadémiai Értesitőt szintén ingyen és bérmentve, a többi kiadványokat pedig a könyvkiadó vállalat kivételével, fél áron rendelhetik meg a főtitkári hivatalnál. Fölkérem ennélfogva a nevezett iskolák és olvasó körök igazgatóit, illetőleg elnökeit vagy könyvtárnokait, sziveskedjenek mielőbb (legkésőbb 1890. deczember 31-ig) kivánataikról a magyar tudományos akadémia főtitkári hivatalát értesiteni.

A természettudományi társaság nov. 19-iki szakülésén *Kövesligethy* Radó dr. ismertette a fizikai asztronomiában használatos megfigyelési módszereket: a fotografiát, spektroszkopiát. *Borbás* Vincze «A növények vándorlásáról s Budapest flórájának vendégeiről» értekezett. A szakülés után választmányi ülés volt, melyen a titkár bejelentette, hogy a király ő felsége boldogult Rudolf trónörökös «Tizenöt nap a Dunán» czimü könyvéből egy példányt magán könyvtára részére szivesen elfogadott, a belügyminiszter pedig köszönetét fejezte ki a munka magyar nyelvü kiadásáért. Az állattani zárt *pályázatra* egy teljes és egy csonka munka érkezett be, melyek birálatra adattak. A választmány megbizta *Simonkay* Lajos aradi főreáliskolai tanárt, hogy irja meg a magyarországi fásnövények monografiáját növénytani és növényföldrajzi alapon. A *balatoni hinár* ügyében érkezett többoldalú kérdésre megfelelni csak a hinárnak ott a helyszinén való tanulmányozása alapján lehet, s azért a társulat meg fogja tenni az intézkedéseket, hogy szakférfiak a balatoni hinár kérdését a helyszinén tanulmányozzák. A társulat *félszázados fennállásának* ünnepét az 1892. évi januári közgyülésen fogják megülni, és pedig egy diszesebb emlékkönyv kiadásával.

A Petőfi-társaság legutóbbi felolvasó ülésén *Bodnár* Zsigmond a «Zriniász»-ról tartott méltató előadást. Az eposz szerkezete, Bodnár szerint, Zrinyinek ifjukori alkotása, melyet később dolgozott ki és 33 éves korában adott ki. A mü megjelenésekor nem tett nagyobb hatást, minek oka az, hogy a kor hangulata nem kedvezett a naiv epósznak, de még a tatár ép a 17-ik század hatodik tizedében pusztította hazánkat és Erdélyt, tehát a költemény föltevése sem vált be, hogy Zrinyi hősi halála felszabadítá az országot. Az irodalmi felolvasást *Torkos* László váltotta fel, ki «Husz év után» czimü költeményét olvasta fel. Ez után még *Dura* Máté vendégnek «Szomoru dal» czimü borongós hangulata versét olvasták fel s *Vértesi* Arnoldnak «A fenyvesek közt» czimü elbeszélését.

Dunántuli közmüvelődési egyesület alakult Budapesten. A dunántuli országgyülési képviselők buzgólkodtak, hogy a nemzeti kulturának e sok tekintetben oly hatásos tényezője az ország nyugati részére is szervezkedjék. Az alakuló gyülés e hó 20-án volt.

Előtte való nap azonban még értekezletet tartottak a képviselőház egyik termében, hol a dunántuli képviselők mind megjelentek. *Szell* Kálmán elnökölt, jelentvén hogy az alakuló gyülésre a törvényhatóságokat is meghivta. Ezután *Beksics* Gusztáv képviselő terjesztette elő a *Fenyvessy* Ferencz által szerkesztett alapszabályokat. Az egyesült czélja, a nemzeti szellem terjesztése mellett, a kivándorlás megakadályozása, kisdedóvók segélyezése és felállitása, népiskolák, könyvtárak létesitése, néplap kiadása, jutalmazása az érdemes tanitóknak és tanulóknak, tankönyvek beszerzése, stb. Az egyesület székhelye Budapest. Örökös tag, a ki 1000 frtos alapitványt tesz, alapitó a ki 100 frtost, a rendes tagok évi 2 frtot fizetnek.

Az alakuló közgyülés e hó 20-ikán nagy érdeklődés közt ment végbe a megyeház nagy termében, mely egészen megtelt. Tizenegy megye képviseltette magát. Számos előkelőség volt jelen: főispánok, alispánok, polgármesterek.

Szell Kálmán elnökölt, ki beszédében kifejezte azt is, hogy ily érdeklődésre, a hazafiasság ily impozáns nyilatkozatára nem volt elkeszülve. *Beksics* Gusztáv képviselő adta elő az egyesület czéljait, s a közgyülés zajos éljenzéssel fogadta el a közmüvelődési egyesület alakitásának eszméjét. Az elnök tehát Somogy, Vas, Győr, Fehér, Baranya, Komárom, Sopron, Zala, Veszprém és Mosony megyék és ezek városainak képviselői nevében kimondta a megalakulást. Elnökké egyhangulag *Szell* Kálmánt, alelnökké *Beksics* Gusztávot és Pallavicini Ede őrgrófot választották. *Szell* Kálmán megköszönve a bizalmat, bejelentette, hogy Bródy Zsigmond és Kaiser József lettek az egyesületnek első örökös alapitói 1000—1000 forinttal, továbbá száz forintos alapitványokat tettek, Beőthy Ákos, gróf Apponyi Albert, Bittó István, Konkoly-Thege Béla, Vargyas Endre és Holián Ernő. Az elnök reméli, hogy a legközelebbi közgyülésig az alapitók névsora nagyon hosszúra fog nyülni. Ezzel a gyülést berekesztette. A megalakulás ünnepét diszes lakoma követte.

MI UJSÁG?

* A Vasárnapi Ujság részére az e héten Berlinbe dr. Kochhoz utazott budapesti orvosok közül szerkesztőségünk fölkérése folytán *Müller Kálmán* egyetemi tanár, a budapest-fővárosi kórházak igazgatója fog részletes tudósitást irni lapunk legközelebbi számaiba.

Uj püspök. Az elhunyt Szeberényi Gusztáv bányakerületi püspök utódjául *Sárkány* Sámuel pilisi lelkészt választották meg. A szavazatszedő bizottság e hó 20-án bontotta föl a beküldött szavazatokat. Összesen 231 szavazat adatott be, ebből 183 Sárkányra, 19 Belohorszky Gábor bács-szerémi esperesre, 12 Doleschall Sándor pesti lelkészre, 16 Achim Ádám békési esperesre, 1 pedig Svehla János nógrádmegyei esperesre esett. Az uj püspök beiktatása deczember 17-ikén lesz.

A kolozsvári egyetemhez, az általános kór- és gyógytan nyilvános rendkivüli tanárává dr. *Löte* József, a budapesti egyetem magán-tanára nevezte tett ki.

A régi honvédek segélyezése. Nagyon feltünő, hogy a 1848—49-iki harczosokból még mindig oly sokan élnek és kérnek segélyt. A honvéd-egyesületek központi bizottságában hangok emelkedtek az ellen, hogy méltatlanoknak is jut abból a pénzből, melyre a régi honvédek közül annyian rászorulnak. E felszólalásoknak lett is eredménye, a honvédek segélyezése a jövő évtől kezdve uj alapon történik. Az állandó bizottság, melybe az orsz. honvéd-egyesületek központi bizottsága és a kormány is küldött két-két tagot, már megkezdte működését s arra fekteti a fősulyt, hogy minden arra szoruló öreg honvéd igazságos és méltányos segélyben is részesüljön.

A Gellért-hegy czitadelláját csakugyan lebontják. A pénzügyminiszterium most értesitette Budapest főváros hatóságát, hogy a király május 18-iki elhatározásával megengedte a czitadella lebontását, s az átadásra vonatkozó tárgyalások ideje eljött. A miniszter ennélfogva felhivja a tanácsot, hogy az ügy tárgyalására alakitandó vegyes bizottságba, melynek Láng Lajos államtitkár lesz az elnöke, küldje el képviselőit. A tanács a király emez elhatározását örömmel vette tudomásul s a vegyes bizottságba *Gerlóczy* Károly alpolgármestert, *Márkus* József tanácsost, *Lechner* Lajos középitési igazgatót és *Toldy* József ügyészt küldte ki.

Az Andrássy-szobor. A miniszterelnök még a nyáron felszólította a fővárost, nyilatkozzék az iránt hajlandó volna-e az Andrássy-szobor czéljára az Andrássy-ut végén az artézi-kút körül elterülő térséget átengedni. Lechner Lajos középitési igazgató a tervet pártolólag terjeszté a tanács elé, azzal a figyelmeztetéssel, hogy miután az Andrássy-ut végpontja csak három lábbal fekszik magasabban az ut Váczi-köruti torkolatánál, a kellő hatás elérése szempontjából okvetlenül szükséges. hogy a szobormü nagyobb méretekben létesíttessék.

A nők festészeti tanfolyama, miként azt gr. Csáky miniszter kijelentette, a jövő tanévben meg fog szünni. E tanfolyam 19 növendéke kérvényt nyujtott be a képviselőházhoz, melyben a tanfolyam további fentartását kéri. Egyik érvük az, hogy minél több nő képes saját szükségleteiről önállóan gondoskodni, annál kevesebb férfi lesz kénytelen értük dolgozni s így annál inkább fejlődhetik a tőkeképződés. A tanfolyam pedig a nőknek új, hazánkban eddig el nem sajátítható működési kört nyitott. Eddigi öt évi fennállása alatt jeles mesterek vezetése mellett, kielégítő eredményt mutathatott fel, miről a nyáron rendezett kiállitás és az elkelt képek tanuskodtak, Az állam dotácziója 1400 frt, mit megadhatna ezentul is. Sőt a növendékek készek az 50 frtnál több tandijt is fizetni, ha a tanfolyam megmarad.

Utazás az éjszaki sarkhoz. Dr. *Nansen*, kinek éjszak-sarki expediczióját a norvég törvényhozás jelentékeny összeget szavazott meg, Kopenhágában a mult héten felolvasást tartott arról, hogy mi módon akar egészen a polusig eljutni. Egy kis hajón akar utra kelni, melynek olyan erős a pánczélja, hogy ellentállhasson a jég óriás nyomásának. A hajón csak 6—8 ember lesz. Visz magával egy ballon captivt is, hogy fölszállhasson, s a magasból vizsgálhassa az utat, ezenkivül jó sátrakat, hogy az esetben, ha hajója elpusztul, a jégen legyen hol meghuznia magát. Nansen a Behring-csatornán át akar utrakelni, s két évre tervezi az utját.

—x— A prágai «**Bohemia**» 1890 november 12-iki, 309. számában, a szerkesztőségi részben, a következő tudósitást hozta:

Birói lefoglalás a védjegyről szóló új törvény alapján. Ugy halljuk, hogy a Richter Ad. és Társa, bécsi czég, a mindenfelé ismert cs. és kir. kiz. szabadalmazott *horgony*-kőépitő-szekrények egyedüli készitőinek fölszólítására, egy más kőépítő-szekrény-gyárban s annak fő letéteiben valamennyi, a Richter-féle védjegygyel ellátott készletek biróilag lefoglaltattak. Csak helyeselni lehet, hogy az idegen gyári jegyek használása ellen teljes szigor fejtetik ki; miután a gyári jegyek az ezekkel ellátott árúk hírnevének jelvényét képezik. Ha valamely gyár magának és gyári jegyének, sokévi fáradság és nagy pénzáldozatok utján, jó nevet szerzett: akkor az ellen is meg legyen védve, hogy valamely *más* czég, ugyanolyan vagy hasonló jegy fölhasználása által, abból hasznot húzzon. S ha már valamely gyáros nem helyez abba büszkeséget, jegyeinek idegen gyári jegyek fölhasználása nélkül szerezni hirnevet: mégis szem előtt kell tartania, hogy idegen gyári jegy használata a védjegy-törvény értelmében vétségnek tekintetik és a *büntető biróság* által üldözve, megtoroltatik. — A szóban forgó esetben a B..... H....... czég *egy* horgony helyett kettőt alkalmazott hasonnemü árúk csomagolásain.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: Dobay Sándor, kir. közjegyző, megyei és közigazgatási bizottsági tag, ki a közügyekben tevékeny részt vett, Eperjesen. — Gyapay Miklós, földbirtokos, megyebizottsági tag, régi honvédőrnagy, ki egykor Bem hadsegéde volt, később a megyei közéletben buzgólkodott, 69 éves, a győrmegyei Beziben. — Makó Gergely, birtokos, és megyebizottsági tag, ki a jász-kun kerületek fennállása idejében jelentékeny szerepet vitt, Jász-Apátiban. — Id. Ványi Sándor, nagybirtokos, Hajdumegye egyik leggazdagabb embere, 82 éves, Földesen. — Negrutin Fekete Mihály, g-kath. lelkész, szentszéki ülnök és szerkesztő, Abbaziában, honnan holttestét Szamosujvárra szállították. — Fodor József, kereskedö és gőzmalom tulajdonos, 63 éves, Szegeden. — Stancsics János, Győr város egyik legtiszteltebb agg polgára, Táncsics Mihálynak, az 1848-ban szerepet játszott irónak testvéröccse, életének 86-ik évében. — Frohner Lipót, városi jegyző, 57 éves, Rózsahegyen. — Meskó Vendel Gusztáv, Árvamegye volt főpénztárnoka, Liptó-Német-Lipcsén, 81 éves korában. — Cernek Ferencz, az Alexis orosz nagyherczeg nevét viselő 39-ik gyalogezred kapitánya, 39 éves korában, Debreczenben. — Jokovits Péter, temesvári ügyvéd, tiszteletbeli megyei ügyész. — Beck Károly, az Adriai biztosító társaság tisztviselője, 33 éves, Aradon. — Závodnik Elek, járásbirósági gyakornok, 25 éves, Veszprémben. — Botka József, nyug. járásbiró, 55 éves, Székesfehérvártt. — Pintér József, posta- és távirdai számvizsgáló, Nagy-Szebenben. — Szacsvay Lázár, városi rendőrkapitány, 54 éves, Felvinczen, hol közrészvét mellett temették el. — Fober Ferencz, bányatiszt, 29 éves, Verespatakon. Kucharz Ferencz, 73 éves korában, Budapesten. — Suján Gusztáv, lebényi gyógyszerész, 37 éves, a budai vörös-kereszt-egylet kórházában. — Benedek Áron, a kolozsvári állami tanitóképző intézet buzgó tanára, 48 éves, Kolozsvártt. — Petky Ferencz, széles körben becsült férfiu, 85 éves, Maros-Vásárhelytt.

Özv. Fésüs Györgyné, szül. Pichler Mária asszony, e hó 15-én, 82 éves korában, Budapesten. Fésüs György, a pozsonyi jogakadémia kiváló professzora és Fésüs Béla miniszteri osztálytanácsos anyjukat, Kozma Andorné, szül. Fésüs Gizella nagyanyját gyászolja az elhunytban. — Özv. Breznay Józsefné, dr. Breznay Béla egyetemi tanár édes anyja, Váraljján, Gömörmegyében. — Római Mihályné, szül. Geyschläger Karolina, m. kir. adó ellenőr neje, 39 éves, Keszthelyen. — Maar Antalné, szül. König Mária, Maar Gyula somogymegyei főjegyző édes anyja, 73 éves, Kaposvárott. — Losonczy Árpádné, szül. Krasznay Etelka, 32 éves, Budapesten. — Bene Károlyné, 44 éves, hosszas betegség után Terezováczon, s férje mellett kisleánya is gyászolja. — Berger Jozsefné, szül. Beyer Alojzia, a bicskei takarékpénztár igazgatójának neje, 57 éves. — Biró Laura, Biró Ignáczné, honvédezredes özvegyének 16 éves leánya, Nagy-Szebenben. — Tábori Piroska, Tábori Róbert hirlapiró egyetlen gyermeke, Budapesten.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓK.

Őszi virágok. Viszontlátás. Elég csinos kis versek, de annyira elcsépelt közhelyekből állnak, hogy legjobb akarat mellett sem közölhetjük.

Mályvámhoz. Mély érzéssel van irva, csakhogy nagyon terjengős, hosszadalmas s a verselés is elárulja a gyakorlatlan kezet. A *Távolból* sem üti meg a mértéket.

Más nap sem sugároz rám. Nem közölhető.

Szeretsz tehát? Tüz. Nem emlékszünk, hogy ez a kifejezés: «Kis madár hegedül», népdalainkban előfordulna; Petőfi is csak a prücsökről mondja:

«Még csak egy kicsiny kis prücsök sem hegedül.»

Kifogást azonban szerző apologiája nélkül sem tennénk a kifejezés ellen; legkisebb hibája ez a «Népdal»-nak; sokkal nagyobb baj, hogy sehol egy gondolat s az igaz érzésnek egyetlen megkapó kifejezése sincs benne, az egész vers egy népies forma üres ledarálása. Ép oly üres a «Szeretsz tehát» kezdetű is. A «Tűz»-ben a szerző a tűzvész ijedelmét és zűrzavarát akarja festeni, de túlmegy a józan határon s még ilyen képtelen sorokat is ír:

„Itt száll!" «Viz!» «Nesze!» ««Vége!»»

A hasonlatokban sem tart kellő mértéket. A második strófában «a lobogó láng, mint a rohanó mén hosszú serénye lebeg s véres nyelvét hosszan kinyujtva nyaldossa az éj komor arczát». A lángot véres nyelvhez is, lobogó serényhez is lehet hasonlitani, de nem egy lélekzetre. Kissé furcsa elképzelni a lóserényt, mely véres nyelvét nyujtogatja.

SAKKJÁTÉK.

1631. számu feladvány. Bilow L.-tól.

SÖTÉT.

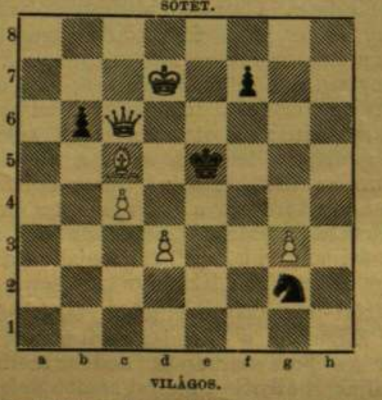

VILÁGOS.

Világos indúl s a harmadik lépésre matot mond.

1632. számu feladvány. Hoeppener O.-tól.

c1; f4, g2; c2, e5; — d4; e4, c5.

Világos indul s a negyedik lépésre matot mond.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 45-dik számában közölt képtalány megfejtése: *Hervad már ligetünk, diszei hullanak.*

HETI-NAPTÁR, november hó.

Nap	Katholikus es protestans		Görög-Orosz	Izraelita
23 V.	E 26 Kelem. pk.	E 25 Kelemen	11 G 25 Menna v.	11
24 H.	Kereszt. Ján. hv.	Flóra	12 Alam. János	12 Habak.
25 K.	Katalin sz. vt.	Kata	13 Ar. sz. János	13
26 S.	Konrád pk. hv.	Konrád	14 Fülöp Apost.	14
27 C.	Virgil pk. hv.	Virgil	15 GuriaszésSz.	15 Henok
28 P.	Ruf. Szoszth. vt.	Szosztén	16 Mátéap. ése.	16
29 S.	Saturn'n. pk. vt.	Valtee	17 Neoc. Gerg. p.	17 S. Waj.

Holdváltozás. Holdtölte 26-án 2 óra 39 pk. d. u.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**

(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Als preiswerthes, praktisches Weihnachtsgeschenk empfehle ich: **Rohseid. Bastroben (ganz Seide) fl. 10.50 p. Robe,** sowie fl. 14.25, 17.50, 21.25, 26.25, bis 29.60 nadelfertig. Es ist nicht **nothwendig**, vorher Muster kommen zu lassen; ich tausche nach dem Fest um, was nicht convenirt.

Muster von **schwarzen, farbigen u. weissen** Seiden-Stoffen umgehend. Seidenfabrik-Dépôt **G. Henneberg** (K. u. K. Hoflief.), **Zürich.** Briefe kosten 10 kr. Porto.

A közelgő karácsonyi ünnep ismét késztetí a szülőket, a kedves kicsinyek számára alkalmas játékszereket választani. A gyermek óhaja, a szerint amint mindenféle különös álmokban gyökerezik, olykor nagyon sajátszerüen nyilatkozik, s a szülőknek gyakran dolgot ád, az ilyen óhajokat a helyes ösvényre terelni. A gyermeknek tetteiben és gondolkodásában már jókor irányt kell adni, épúgy, a mint a fiatal fát növekedésében kényszeritjük a védő karóboz idomulni. Ezt pedig leginkább úgy érhetjük el, ha a gyermeket alkalmas tantárgyakkal veszszük körül, melyek nemcsak kellemes szórakozóul, de a szellemi tevékenység fejlesztésére is szolgálhatnak. E czélra mindenek előtt paedagógiai ügyességgel megválasztott játékszer szükségeltetik. Művészi játékszerek rendszerint csakhamar az átalakitási ösztönnek (sokak által tévesen rombolási dühnek tartatik) áldozatul esnek. Csak akkor, ha az illető tárgy már romokban hever, lesz igazi játékszerré, a mikor azt kivánság szerint formálni és mindenféleképen átváltoztatni lehet. A kész alakkal biró nem képes a gyermeket soká lebilincselni, mig a szétvált részeket, teljes föloszlásukig, figyelmében részesíti.

E tapasztalást a szülőknek a karácsonyi ajándékok megválasztásánál soha se kellene figyelmen kivül hagyniok, ha nem akarják magukat annak kitenni, hogy a sok áldozattal szerzett játékszereket a gyermekek még figyelmükre se méltatják. A *leghasznosabb* s tagadhatatlanul *legjobb játékszer* bizonyára a **horgony-kőépitő-szekrény.** Nézzük csak az apró kezeket, mily vágygyal turkálnak a kövek között, s nem birnak eltelni a minden kigondolható stilű házak, templomok, hidak, emlékszobrok stb. épitésével! Szivesen abban hagyjuk minden más haszontalan játékszer vásárlását s tehetségünket csak erre irányozzuk. A **Richter-féle horgony-kőépitő-szekrényt** *a legnagyobb dicséret illeti, s nem lehet azt eléggé ajánlani!* A nehéz, különféleképen színezett koczkák az épületnek kivánatos szilárdságot s tetszetősb külsőt kölcsönöznek. Könnyen utánrendelhető, tartalmuk folytán a kisebb számokhoz sorakozó, kiegészítő szekrények által lehetséges, még 12 éves gyermekeknek is lebilincselő mulatságot s a hasznos foglalkozás gazdag forrását nyújtani. Sőt felnőtteket is láttunk már, kik ez építéseknél részt vettek, vagy legalább fáradhatatlan szemlélői voltak. — Remélhetőleg nagyon sok szülő e sorok által késztetve érzi magát, hogy a legjobb játékszert — a **Richter-féle horgony-kőépitő-szekrényt** — mely 70 krajczártól egész 5 frtig s még feljebb minden jobb játékszer-kereskedésben készletben tartatik — a karácsonfa alá állítsa. A gyermekek öröme a költség miatti gondért bőven fog kárpótolni.

Felülmulhatatlan

legjobb, **orvosilag** ajánlott enyhitő-szer **hökhurut, rekedtség** és **hurut** esetében

Közvetlenül a gyárból, Lipcséből, 2 frt 50 kr. ³/₁ palaczkért, v. 1 frt 25 1 palaczkért beküldése mellett bérmentve Ausztria-Magyarország, Csehország stb. bármely helyére. 4212

Szabad. erőművi

pamlag-ágyak.

A legjobb és legszilárdabb szerkezetűeknek elismerve, értékes kiállításban.

Szabadék. nyujtható karszékek, melyek minden helyzetbe állíthatók; továbbá **egyetemes és járószékek, fali ágyak** stb. legjobbnak elismert szerkezettel, csakis **Bayer Károlynál** Budapest, granátos-utcza 1. sz. Dreher-palota.

Gyógyszertár „az arany bir. almához"

PSERHOFER J. Bécs, I., Singerstrasse 15.

Vértisztitó labdacsok, rég ismert, könnyen oldó házi szer, ezelőtt **egyetemes labdacsok** neve alatt; ez utóbbi nevet teljes joggal megérdemlik, mivel csakugyan igen sok oly betegség létezik, melyben e labdacsok csodás hatásukat fényesen bebizo[...] Évtizedek óta ezen labdacsok általában i[...]nak terjedve, számtalan orvos rendeli az[...] akad család, melyben e kitünő háziszerből [...] egy kis készlet.

1 doboz 15 labdacscsal 21 kr., 1 tekercs 6 dobozzal 1 frt 5 kr., bérmentetlen utánvét melletti megküldéssel **1 frt 10 kr.** A pénz előleges beküldése mellett, bérmentes megküldéssel együtt 1 tekercs labdacs 1 forint 25 kr., 2 tekercs 2 frt 30 kr., 3 tekercs 3 frt 35 kr., 4 tekercs 4 frt 40 kr., 5 tekercs 5 forint 20 kr., 10 tekercs 9 forint 20 krajczár. (1 tekercsnél kevesebb nem küldetik szét.)

Kéretik határozottan PSERHOFER J.-féle „vértisztitó labdacsokat" kérni, s arra ügyelni, hogy a dobozok tetején levő felirás minden dobozon a használati utasitásban látható **PSERHOFER J.** néváláirással el legyen látva és pedig veres nyomásban.

Fagy-balzsam, **PSERHOFER J.-tól.** 1 tégely 40 kr., bérm. megküldéssel 65 kr.

Keskeny utifű-nedv, hurut, rekedtség, görcs-köhögés stb. ellen. 1 palaczk 50 kr.

Amerikai köszvény-kenőcs, 1 frt 20 kr.

Por lábizzadás ellen. 1 doboz 50 kr., bérm. megküld. mellett 75 kr.

Golyva-balzsam, 1 üvegcse 40 kr., bérmentes megküldéssel 65 kr.

Élet-essenczia (prágai cseppek), megromlott gyomor, rossz emésztés ellen. Egy üvegcse 22 kr.

Angol csoda-balzsam, 1 üveggel 50 kr., egy kis üveggel 12 kr.

Fiaker-por, köhögés stb. ellen, 1 dobozzal 35 kr., bérmentes megküldéssel 50 krajczár.

Tannochinin-hajkenőcs, **PSERHOFER J.-tól;** a legjobb hajnövesztő szer, 1 szelencze 2 frt.

Egyetemes tapasz, **STEUDEL** tanártól, sebek, daganatok stb. ellen jónak bizonyult háziszer. Egy tégely 50 krajczár, bérmentes megküldéssel 75 krajczár.

Egyetemes tisztitó só, **BULLRICH A. W.-tól.** Kitünő háziszer megzavart emésztés minden következményei ellen. Egy csomag ára 1 forint. 4304

Az itt felsorolt készitményeken kivül valamennyi az ausztriai lapokban hirdetet bel- és külföldi gyógyászati különlegesség készletben tartatik, s minden esetleg raktáron nem levő czikk kivánatra pontosan s legjutányosabban beszereztetik. **Postai küldemények** az összeg beküldése mellett, nagyobb megrendelések utánvétel mellett is, a leggyorsabban eszközöltetnek. **A pénz előleges beküldése mellett** (legczélszerübben postautalványnyal), **a viteldíj sokkal kevesebbe kerül, mint utánvétel mellett való küldésnél.**

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Uj fali naptár az 1891-dik évre.

Egy egész iv, ára 20 kr.

Falusi gazda naptára az 1891-dik évre.

A magyar gazdák, kertészek lelkészek és tanitók számára

Szerkeszti **Kovácsy Béla** a «Gyakorlati mezőgazda» szerkesztője.

XXVII-dik évfolyam.

Ára füzve 80 kr.

Borászati naptár 1891. évre.

Szerkeszti Dr. Nyáry Ferencz.

XVIII. évfolyam.

Ára füzve 80 krajczár.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

ISTVÁN BÁCSI NAPTÁRA

vagyis családos házigazdáknak és gazdasszonyoknak, népnevelőknek, helységi elöljáróknak, iparosoknak és földmivelőknek való képes kalendárium

1891. évre.

Alapitá MAJER ISTVAN. Szerkeszti Köhalmi KLIMSTEIN JÓZSEF tanár.

HARMINCZHATODIK ÉVFOLYAM.

Ára füzve 50 kr.

55 krnak előleges (postautalványon) beküldése után a naptár bérmentve küldetik meg.

Tartalom: Naptári rész. Szerk. Tóth Mike S. J. tanár. — Kamatszámitás. — Bélyegekről. I. **Az erkölcsi világ.** Névnapokat mutató betürendes tábla. — Ki a keresztben bízik, nem csalatkozik. (Elbeszélés). Janics Ferencztől. — Pogányság, kereszténység és liberálizmus. Demény Dezsőtől. — A harangok Rómában. (Rege). Horváth Zoltántól. — II. **Gazdák és gazdasszonyok naptára.** Arany tanácsok a gazdáknak. — Utmutatások a sáska irtására cziprusi sövénynyel. (8 ábrákkal). — A gyümölcseltartás fortélyai. — III. **Népnevelők naptára.** Korn György. (Róm. kath. kántortanitó 50 éves szolgálati jubileuma alkalmából). Közli: Nyulassy Antal. (Arczképpel). — Juhász József (czeglédi róm. kath. nyugalmazott néptanitó). Gyurinka Antaltól. (Arczképpel). — Kell-e illemtant tanitanunk a népiskolákban? Klinda Ilmától. — IV. **Történetiek.** Kinga. (A négykoszorús szüz). Nyulassy Antaltól. — Reseta János. (Arczképpel). — Szilasy János élete és munkái. Tóth Árpádtól. — Melyik az emberi szellem alkotó erejének virágkora? — Egy irgalmas nővér hőstette kitüntetve. — V. **István bácsi a házában és a nagyvilágban.** Az esztergomi bazilika új fényben. (3 képpel). — A zselizi templom. Zselizitől. — Komárom. (Képpel). — A primási leányárvaház Esztergomban, Szentgyörgymezőn. Perger Lajostól. (Képpel). — Abbazia. Kőhalmitól. (Képpel). — Képek a Balatonról. (4 képpel). — VI. **Művészet és ipar.** — VII. **Tréfák mezeje.** Paprikás versek. — Adomák és szellemi szikrák. A Magyarországon tartatni szokott országos vásárok jegyzéke. — Hirdetések.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

MAGYAR

POLGÁRI TÖRVÉNYKEZÉSI RENDTARTÁS.

(1868: LIV., 1881: LIX., 1881: LX. törvényczikk.)

kapcsolatosan a váltó-, kereskedelmi és kisebb polgári peresügyekben való eljárással, a birói ügyvitellel, a vonatkozó hazai s részben külföldi jogforrásokkal, különösen pedig a m. kir. curia fontosabb elvi határozataival.

IRTA

Dr. HERCZEGH MIHÁLY

Budapesti tud. egyetemi ny. rendes jogtanár.

Negyedik javitott kiadás. **Ára füzve 5 frt 60 kr.**

HIRDETMÉNY.

Ő CSÁSZÁRI ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉGÉNEK 1890. április 12-én kelt legfelső elhatározása folytán ezennel megindittatik a

XV. MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMSORSJÁTÉK,

melynek tiszta jövedelme

a «Fehér kereszt» egyesület, a budapesti szünidei gyermektelep egyesület, a «Mária-Dorottya» egyesület, a nagybányai jótékony nőegylet, a székelyföldi iparmuzeum, az országos községi és körjegyzők árvaháza, a borsodmegyei nőegylet miskolczi árvaháza, a vagyontalan hivatalnokok özvegyei és árvái részére alakitandó alap, a magyar hirlapirók nyugdijintézete és végre a zágrábi országos siketnéma intézet javára fog fordittatni. E sorsjáték összes, **6767**-ben megállapitott nyereményei az alábbi következő játékterv szerint

160,000 forintra rugnak, és pedig:

1 főnyeremény ...	**60,000** frttal	4%-os adómentes magyarországi földtehermentesitési kötvényben	
1 nyeremény ...	**10,000** »		
5 nyer. egyenk.	**1000** frttal, 5000 frt		
10 » »	**500** » 5000 »		
50 » »	**100** » 5000 »		
200 nyer. egyenk.	**50** frttal 10,000 frt	készpénzben	
6500 sor.-ny. »	**10** » 65,000 »		

A huzás visszavonhatatlanul 1890. évi deczember hó 16-án történik.

Egy sorsjegy ára 2 frttal van megállapitva.

Sorsjegyek kaphatók: a lottóigazgatóságnál Budapesten, (Pest, fővámház, félemelet) hova a megrendelt sorsjegyek ára posta-utalvány mellett előre beküldendő; valamennyi lotto-, só és adóhivatalnál; a legtöbb postahivatalnál, a bécsi «Mercur»-nál és minden városban és nevezetesebb helységben felállitott egyéb sorsjegyárúló közegnél.

Budapest, 1890. október 1-én. **Magyar kir. lotto-igazgatóság.**

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Székely-egyleti képes naptár

az 1891-dik évre.

A központi választmány megbizásából szerkeszti

Dr. SZÁDECZKY LAJOS.

Tizedik évfolyam. ***Ára füzve 25 krajczár.***

30 krnak előleges (postautalványon) beküldése után bérmentve küldetik meg.

Tartalom: Naptári rész. Szerk. Tóth Mike S. J. tanár. — Kamatszámitás. — Bélyegekről. — Czimnévtár. — Magyar kir. kormány. — Székelyföldi köztörvényhatóságok. — Királyi törvényszékek. — Névnapmutató tábla. — **Olvasó könyv.** Mátyás király emlékezete, halála 400-ados évfordulóján. (4 képpel). — A csáklyai kő. Szász Károlytól. — Két fejedelmi nász. (3 képpel). — A hü leány. Gyulai Páltól. — Gróf Andrássy Gyula. (1823—1890.) — Apróságok gr. Andrássy életéből. (2 képpel). — Az Andrássyak székely eredete. (Képpel). — A három angyal. Szász Bélától. — Szabó Károlyról. (Született 1824. deczember 13-án; meghalt 1890. augusztus 31-én). Szász Bélától. (Arczképpel). — Ötven év után. Vass Tamástól. — Báró Orbán Balázs. 1830—1890. (Arczképpel). — A fogoly katona. (Régi székely ballada). Benedek Elek és Sebesi Job gyüjteményéből. — A székely varrottasról. Szádeczky Lajostól. (9 ábrával). — Zágoni Jánoska. (Székely népballada). — A székelyföldi iparmuzeum. — Székely képviselők. (3 arczképpel). — Iró képviselők. (3 arczképpel). — Világszép Ilonka. Meséli Benedek Elek. — Különfélék. — Hasznostudnivalók. — Az erdélyi vásárok hónapok szerint. — A Magyarországban tartatni szokott országos vásárok jegyzéke. — Hirdetések.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten, (Egyetem-utcza 4. sz.) legujabban megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A
GYAKORLATI ORVOSTAN HALADÁSA.

Irták
Dr. Bakó Sándor, Dr. Báron Jónás, Dr. Erőss Gyula, Dr. Feleki Hugó, Dr. Jelenffy Zoltán, Dr. Moravcsik Emil, Dr. Purjesz Ignácz, Dr. Schächter Miksa, Dr. Schwarcz Arthur, Dr. Szabó Dénes, Dr. Székács Béla, Dr. Szili Adolf.

Kiadta
A „GYÓGYÁSZAT" SZERKESZTOSÉGE.
III. ÉVFOLYAM.
Ára 1 frt 20 kr.

Tartalom. Bevezetés. Haladás a belgyógyászat terén *Székács Béla* tr.-tól. Az ideggyógyászat haladása *Schwarcz Arthur* tr.-tól. Az elmekór- és gyógytan haladása *Moravcsik Ernő* tr.-tól. A gyermekgyógyászat terén kifejtett munkálkodás nevezetesebb eredményei *Erőss Gyula* tr.-tól. A sebészet haladása. — A sebkezelés *Schächter Miksa* tr.-tól. A bélhuzam sebészetének haladása *Báron Jónás* tr.-tól. A prostata-túltengésnél újabban végzett műtétek értékéről *Bakó Sándor* tr.-tól. Haladás az ivar- és húgyszervek blennorrhoicus megbetegedéseinek kór- és gyógytana terén *Feleki Hugó* tr.-tól. A szülészet és nőgyógyászat haladása *Szabó Dénes* tr.-tól. Néhány fontosabb haladás a szemészet terén *Szili Adolf* tr.-tól. Részletek a laryngologia legujabb mozgalmaiból *Jelenffy Zoltán* tr.-tól. Szemelvények a fülgyógyászat irodalmából *Purjesz Ignácz* tr.-tól.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

IDA NÉNI
*
GYERMEKMESÉK

Huszonhat a szövegbe nyomott képpel.

Ara kemény kötésben 1 frt.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható.

A magyar nép naptára
1891-ik évre.
Képes kalendárium, sokféle hasznos és mulattató olvasmánynyal ellátva.
Szerkeszti
ifj. TATÁR PÉTER.
XXXVI. évfolyam. — Számos képpel.
Ára füzve 25 krajczár.
30 krnak elöleges (postautalványon) beküldése után bérmentve szállittatik.
A Magyarországban tartatni szokott orsz. vásárok jegyzékével.

Hirdetések és előfizetések elfogadtatnak a kiadóhivatalban Budapest, IV., Egyetem-utcza 4. szám alatt.

Miért kedvelik annyira a
Horgony-Kőépitő-szekrényeket?
Mert nem válnak értéktelenekké egy néhány nap mulva, mint a többi játékszerek, hanem a gyermekeknek évek hosszu során át mulató és oktató foglalkozási szerűl szolgálnak, és a hosszú időtartamot tekintetbe véve a legolcsóbb játékszerek. Továbbá, **mert** az igazán pompás minták utánépitése a szülőknek is kellemes mulatságot szerez és minthogy mindegyik szekrény szabályszerűen kiegészithető. **A ki egy kevésbé értékes utánzás vétele által nem akarja maga magát megcsalni az utasitsa vissza minden szekrényt melynek csomagolásán czégünk valamint gyári jelvényünk „a veres Horgony" hiányzik. — Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve.**
Richter F. Ad. és társa, Bécs, Nibelungengasse 4.

A Kriegner-féle Acatia-szappan

Főraktár: Budapest, Kálvin-tér, „Korona" gyógysz.

Világosság! A légszeszt önmagától előállitó Runge-féle lámpák **ragyogón világitó** légszesz-lángokat adnak. **Minden lámpa a szükséges légszeszt önmaga állitja elő,** s minden pillanatban más helyre függeszthető. **Semmi cylinder! Semmi bél!** Se csövek, se készülék! Egy láng 4 nagy petroleumlángot pótol. Előnyös
kertek, vendéglők, utak, épitkezések, gyárak, huták, serfőzdék, vágóhidak, sütőműhelyek, jégpályák stb. efélékbe.
Lámpák 3 frttól kezdve bronzból. Próbalámpák, hozzávalóval és csomagol. együtt, 4 frt, utánvét v. előrefizetés mellett. Gazdagon illustr. árjegyz. ingyen és bérm.
Louis Runge, Berlin, Landsbergerstr. 9.

Legolcsóbb magyar és német zsebszótár!

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

TIPRAY JÁNOS.
*
NEMET-MAGYAR
ÉS
MAGYAR-NÉMET
ZSEBSZÓTÁR.

Második kiadás.

A két rész egy kötetbe füzve 60 kr., egy vászonkötésben 80 kr.

Legjobb és Leghirnevesebb
Pipere Hölgypor
La
VELOUTINE
Különleges Rizspor
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Kwizda KÖSZVÉNYFOLYADÉKA
fájdalomcsillapitó szer
köszvény, csúz és idegbajokban.
Ugyszintén jeles hatásu **ficzamodásoknál,** az **izmok** és **idegek feszültségénél, helyi görcsöknél** (lábikra-görcs), **idegfájás,** főkent pedig **erősitésül nagy fáradságok, hosszú menetek** előtt és után.
Egy palaczkkal 1 frt o. é.
Kwizda Ferencz János, cs. és kir. osztrák és királyi román udv. szállitó és kerületi gyógyszerésznek, **Korneuburgban,** Bécs mellett.
Bizonyíttatik, hogy a **helyőrségi kórházban** és a **katonai fürdő-gyógyintézetben Badenben, Kwizda köszvényfolyadéka** a **csúz** különböző alakjai, névszerint **izomcsúz,** úgyszintén a **köszvény** és **idegesség** ellen, ép ugy **magában,** valamint **hévfürdők segédeszköze** gyanánt, **jó hatással** alkalmaztatott.
Baden, 1886 szept. 21. *Dr. Mühlleitner,* cs. és kir. főtörzsorvos és kórház-vezető.
Főletét a Magyar királyság számára **Budapesten Török József** gyógyszertárában; kapható továbbá **nagyban:** Kochmeister Frigyes utódai, Neruda N., Thallmayer és Seitz, Strobentz testv., s Detsinyi F.-nél; **kicsinyben** minden gyógyszertárban.
Szives figyelembe vételül. E készitmény vásárlásánál kérjük, mindig **Kwizda köszvényfolyadékát** kérni, és arra ügyelni, hogy épugy minden palaczk zárványa, valamint a carton is a mellékelt védjegygyel legyen ellátva.

Kwizda Ferencz János, cs. és k. osztr.-magyar és kir. román udv. szállitó, és ker. gyógyszerész Korneuburgban, Bécs mellett.

Nincs többé köhögés!
Mell- és tüdőbaj ellen.

Dr. med. Fáykiss
Szepesi kárpáti növénykivonat
1 üveg ára használati utasitással **75 kr.**
Czukorka 1 dobozzal 35 kr. tea 1 csomaggal 50 kr, kis 25 kr.
Tizenöt év óta legjobb eredménynyel használják köhögés, rekedtség, katarrhus, hökhurut, náthaláz (influenza), szükmellüség, tüdőgyuladás stb. ellen. Eredetiben kapható csakis egyedül **Fáykiss József „nagy Kristóf"-hoz** czimzett gyógyszertárában. Továbbá **Török József** gyógyszertárában, Király-utcza. — Postai megrendelések azonnal eszközöltetnek.

48. SZÁM. 1890. BUDAPEST. NOVEMBER 30. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre — 6 • | Csupán VASARNAPI UJSÁG egész évre 8 frt, félévre — 4 • | Csupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt, félévre — 3 • | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó

HEGEDÜS SÁNDOR.

Egy ország, melynek alkotmánya, közélete, egész társadalma oly átalakuláson ment keresztül, mint Magyarország 1848-ban: nem változhatik meg a nélkül, hogy az egyesekre is ki ne terjeszsze e változás hatását. Csakhogy e hatás a szabadságharczra következett elnyomatás idejében nem lehetett fölismerhető. Akkor váltak élesebbekké körvonalai, mikor az ország újra kijutott az alkotmányosság szabad levegőjére, a melyben aztán kidomborulhattak jellegzetes tulajdonságai.

A régi jó idők letüntében, nem tagadjuk, sok a sajnálni való. Az a patriarkhális élet, a mely jellemezte, a honpolgári és egyéni erényeknek azok az antikszabású mintaképei, melyekben a régi jó táblabirák korszaka olyan gazdag vala, a csendes, nyugalmas tevékenység, melyet azonban időszakonként az erőfeszítésnek páratlanul álló példái szakítának meg, ma már csak emlékezetünkben élnek. Jött a nagy áramlat, mely elmosta a multakat. A mi tanulságot a szocziologusok a vasut előtti és a vasut utáni korszakok összehasonlításából merítenek, mi ránk is ránk illik teljes mértékében.

A régiek nem jártak gőzzel, nem írtak villámmal, nem festettek napsugarakkal. Életük nem volt szakadatlan, serény és sietős munka. Nem kellett idejüket beosztani perczekre és másodperczekre. Mi ellenben benne vagyunk nyakig a világforgalom áramlatában, a mely sodor, pihenőt nem enged, állandó erőfeszítésre kényszerít. Lázas tevékenység jellemzi a mai kort, századok mulasztásának pótlása vár reánk, s e kötelességünknek meg kell felelnünk, ha elveszni nem akarunk, számolva azzal is, hogy nem tudhatjuk, meddig van e munkára zavartalan időnk.

Ennek a lázas tevékenységü korszaknak tipikus alakja az a férfiu, a kinek nevét e sorok fölé irtuk, s a kit a képviselőházban, különösen az állami költségvetés tárgyalásának idején, mint épen most is, immár *másfél évtized óta* (kétségkivül a legritkább eset a parlamentek történetében) az előadói szék állandó lakójának látunk. A parlamentben, a hirlapirodalomban, a közgazdasági és kulturális élet mezején nagyon kevés név van, mely oly sürü emlegetésnek lenne tárgya, mint az övé. Bámulatos, a mi munkát ki bir fejteni, s annál bámulatosabb, mivel nála a meggyőzött munka sokasága soha sem esik a munka jóságának rovására. A mit elvégez, olyan az, mintha csak egyedül annak szentelhette volna egész erejét. Pedig azt sokfelé kell megosztania, hogy elmondhassa jogosan, hogy mindenütt emberül töltötte be helyét.

Csak a szivósságnak, leleményességnek, fürgeségnek és kötelességtudásnak szerencsés párosulása mellett érthető meg az a nagy munkakifejtés, melyet Hegedüs Sándor fölmutat. De akkor is csak ama munkabeosztás mellett, mely csak az ő titka. Soha sem lehet rajta kapni, hogy valamire nem érne rá. Mindig van mindenre ideje, pedig tudja minden ismerője, hogy idő jobban igénybe véve nincs, mint az övé. E mesteri idő- és munkabeosztás teszi nagy tettereje és gyors elhatározási képessége mellett oly hasznossá minden téren, a melynek csak erejét szenteli.

HEGEDÜS SÁNDOR. Roskovics Ignácz rajza.